

Figen Şengül

Doktora Öğrencisi, Ankara/Türkiye

Ph.D Student, Ankara/Turkiye

eposta: snglfigen@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0003-1962-0560>

Atıf/Citation: Şengül, F. 2024. Sanat Cemiyet İçindir Kavramı Ekseninde Toplumcu Gerçekçilik Örneği Olarak Adımlar Dergisi. *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 12/41, 309-350.

<https://doi.org/10.33692/avrasyad.1522907>

Makale Bilgisi / Article Information

Yayın Türü / Publication Type:	Araştırma Makalesi/Research Article
Geliş Tarihi /Received:	26.07.2024
Kabul Tarihi/Accepted:	02.09.2024
Yayın Tarihi/Published:	15.12.2024

SANAT CEMİYET İÇİNDİR KAVRAMI EKSENİNDE TOPLUMCU GERÇEKÇİLİK ÖRNEĞİ OLARAK ADIMLAR DERGİSİ

Öz

Mayıs 1943'te aylık fikir ve kültür dergisi sunumuyla yayın hayatına başlayan "Adımlar" dergisi on iki sayılık yayın sürecinde fikir ve kültür dergiciliği alanında öncü bir işlev üstlenmiştir. Dergi "geçiş halinde olan bir dünyada yaşıyoruz" ifadeleriyle özetlediği ikinci dünya savaşı ve Atatürk'ün ölümünü içeren yeni konjonktürün etkisiyle yayın hayatına başlamış yerli ve yabancı pek çok şair ve yazarı bir araya getirmiştir. Halktan bireylere, akademisyenlere kucak açan oldukça geniş bir yazar kadrosuna sahiptir. Bu yönüyle temsil gücü yüksek modernist bir dergi olduğu söylenebilir. Adımlar dergisinin 1940'lı yıllarda halkçı ve hümanist kültür anlayışı, eski Osmanlı kültürüne karşı konumlanarak, yeni Cumhuriyet kültürünü benimsemesi, bu alandaki edebi eserleri ve sosyolojik tespitleri derginin ayırt edici özelliklerindedir. Derginin sanatın toplumdan beslenmesi gerektiği, halk özüne önem verilmesi, bilime ve insan ahlakı ve eğitimine önem verileceği, hümanizmi benimseyeceğine dair görüşleri sanat ve edebiyat alanında yazar ve şairlere yol göstermiş ve fikir ve kültür dergiciliğinde bir değer oluşturmuştur. Yayınladığı yerli hikâyeler, yerli ve yabancı romanlar ve şiirler, Hümanizma anketine, köy sorunlarına, okur görüşlerine, aylık kültür ve sanat aktivitelerine yer ayırması, derginin ayırt edici özelliklerindedir. Nisan 1944'te 12. sayısı yayınlanan dergiyle ilgili yeterli çalışma olmadığı görülmektedir. Sanat cemiyet içindir görüşünden yola çıkılarak sanat ve dünya hemşeriliği-hümanizm kavramları nezdinde iki tema ekseninde içerik analizi yöntemiyle çözümlenerek ele alınacak derginin tüm sayıları (12 sayısı) incelenerek, Adımlar'ın sanat alanında fikir ve kültür dünyamıza sağladığı katkılar bünyesinde derginin tanınırlığı sağlanmaya ve literatüre katkıda bulunulmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Adımlar, Sanat, Fikir ve Kültür Dergiciliği, Hümanizm, Toplumsal Gerçekçilik.

AS A SOCIAL REALISM REPRESENTATIVE ON THE AXIS OF THE CONCEPT OF ART FOR SOCIETY: ADIMLAR MAGAZINE

Abstract

Adımlar the journal which started to publishing life in May 1943, assumed major function about literary and cultural magazines during publishing period of journal. The journal which summarizes to circumstances with this motto “we live in a transitional World”, starts publishing period new conjuncture includes that Atatürk’s death and the second World war and incorporates many poets and writers. This journal is a very large staff of writers who embrace individuals and academics from the folk. From this aspect, It can be said that this journal has huge much representation aspect and it aims modernist and multicultural mission. Distinctive features of *Adımlar* Journal during 1940s are its popular and humanist cultural mentality, its position against old Ottoman culture and its absorption of new Republic culture, its sociological evaluations in this field. The opinions of the journal guide to poets and writers on literary and cultural publishing area like importance of science and human morality and education, humanism, importance of folk culture and that bring an added value. The journal involves local stories, foreign novels and poems, this distinguishing features including village problems, humanism survey, readers opinions, monthly cultural and artistic activities. It been seen that there is not sufficiently articles about *Adımlar* that is published 12 issue in April 1944. This article aims to expose contributions of *Adımlar* on cultural and literary area and extend to recognition for 12 issue of *Adımlar* thus it can be determined location on literary and cultural journalism of *Adımlar*.

Keywords: *Adımlar*, Art, Literary and Cultural Magazine, Humanism, Socialist Realism.

Giriş

“Bugün geçiş halinde olan bir dünyada yaşıyoruz” (Sayı:1,s. 2) ve “Zamanın seyri canlılığını kaybetmiş putları deviriyor, zorla ayakta tutulmaya çalışılan fosil kıymetleri kurumuş köklerinden söküyor” (Sayı:1, s. 2) sloganlarıyla yayın hayatına adım atan *Adımlar* dergisi geçmişten bir pencere aralayarak zamana ve dönem tanıklık edilmesine yardımcı olmaktadır. Toplumsal devinimlerin birincil tanıkları olan edebi eserler aracılığıyla dönemin koşullarının analiz edilebileceği çıkarımından yola çıkan bu çalışma, toplumcu geçekçi bakışı benimseyen *Adımlar* dergisini ele almakta, sanat alanında fikir ve kültür dergiciliğinde bir değer oluşturan derginin sağladığı işlevi aydınlatarak literatürde bu alandaki eksikliği gidermeyi amaçlamaktadır. Literatürde *Adımlar* dergisi alanında sınırlı sayıda çalışma olduğu görülmektedir. Dergiyi Bölükbaşı (2024) hümanizm otarşi ve ırkçılık nezdinde içerik analizi ile, Yurdal (2022) kültür otarşisi nezdinde faşizm karşıtı hareket içerisindeki yerine odaklanarak ele almıştır. *Adımlar*’ı Kasapoğlu’nun (2011) halk sosyolojisi örneği olarak semiyotik incelemeyle ele aldığı, Tiken’in (2022) halkçı hümanist bakış ekseninde Batı edebiyatı görüşlerine odaklanarak incelediği, Ercan’ın (2021) ise Hümanizma anketi çerçevesinde hümanizm kavramı ekseninde ele aldığı görülmektedir.

Sanat Cemiyet İcindir Kavramı Ekseninde Toplumcu Gerçekçilik Örneği Olarak Adımlar Dergisi

Bu çalışma diğer çalışmalardan farklı olarak sanat anlayışına odaklanmakla birlikte hümanizm-dünya hemşeriliği, sanat ve kültür kavramları derginin içinde bulunduğu dönemin sanat anlayışının tahlil edilmesi çerçevesinde ele alınacaktır. *Adımlar* dergisinin tüm sayıları dönemin koşullarının tahlilinde toplumsal işlevi, sanat ve edebiyat alanındaki halkçı, eşitlikçi bakış açısı nitel içerik analizi tekniğiyle ele alınacak ve derginin Toplumsal Gerçekçi bakış açısı tahlil edilecektir.

Toplumsal devinimlerin dönemin kültür ve edebiyat hayatına yansımalarını edebi eserlerden gözlemlemek mümkündür. Türk edebiyatının gelişiminde önemli bir yere sahip dergiler bu değişimlerin gözlemlenebileceği dönemin sessiz tanıklarındır. Bu sebeple modernleşmenin etkilerini dönemin edebi eserlerinde, özellikle dergilerde gözlemlemenin mümkün olduğunu ve toplumsal koşulların tahlilinde dergilerin “edebiyat kanonlarına” önemli bir örnek teşkil ettiğini söylemek yanlış olmayacaktır.

Adımlar dergisinin “milli inkılabın ileri hamlelerinin vardığı yoldan ilerleyerek ışıklı ve belirli bir yarına doğru gitmek” amacıyla yola çıktığı düşünüldüğünde edebi eser incelemelerinde ve derginin genel seyrinde benimsediği tutum daha iyi anlaşılacaktır. Derginin edebi eserler içinden özellikle romanları incelemeye ağırlık verdiği ve bu incelemelerde “kendi özüne yabancılaşmadan ilerlemek” ve “eserlerimizin yalnız milli olmadığı aynı zamanda beşerî olduğu, milli ve beşerî olanın bir olduğu” (Sayı:1, s. 5.) savından yola çıktığı görülmektedir. Dergide yer alan karşıtlıklardan bazıları ise yerel ve küresel, bilim sanat, eski Hümanizma yeni Hümanizma, sanat sanat içindir sanat toplum içindir şeklindedir. Türk edebiyatının millileşmesinden kültür ve sanat alanına evrildiği geçiş¹ döneminde kaleme alınan *Adımlar* dergisinde sıklıkla bu geçiş döneminin sancuları sezdirilir. Savaş karşıtlığı, ırkçılık, köy ve kent ikilemi, ekonomik buhran, yoksulluk gibi temaların dergide sıklıkla zaman zaman sert bir üslupla dile getirildiği görülmektedir. Dergi aynı zamanda dönemin kültür ve sanat elçiliğini de üstlenmiştir. Yazılarında şiir, roman, hikâyenin eksik olduğu bir sayı olmadığı gibi bu eserlerin yerli ve yabancı eserlerden oluşması dergiyi Doğu ve Batı sentezi yaparak insanı merkeze alan hümanist halkçı bir dergi olmasını sağlar.

Adımlar dergisinin içeriğinde edebi eser tahlilinde romanlara ağırlık vermesi ve roman tahliline ek olarak dönemin koşulları perspektifinde romanın gördüğü ilgi, dönemin koşullarına yer vererek eleştirel değerlendirmelerin yapılması derginin toplumsal işlevi bakımından dikkat çekicidir. Benzer şekilde gündemin önemli olaylarına, okunması gereken kitaplara yer veren dergi aynı zamanda sosyolojik analizlerle köylüye, çiftçiye işçiye

¹ Geçiş dönemi tanımıyla Ebedi Şef Mustafa Kemal Atatürk'ün ardından Milli Şef İnönü'nün görev aldığı yeni bir yapılanmanın olduğu, aynı zamanda II. Dünya savaşı dolayısıyla ekonomik, siyasi ve toplumsal alanda bir dizi önlemlerin alındığı yeni bir zamanın başladığı ve çok partili hayata geçişin henüz gerçekleşmemiş olmasına rağmen belirtilerini göstermeye başladığı dönem kastedilmektedir. Bu dönem Türk Tarihi alanında geçiş dönemi olarak adlandırılmaktadır (Koçak,2013,s. 165).

dokunacak eserleri de barındırmakta bir nevi Gökalp'in "milli kültürü bulmak için halka inmek gerekir deha halktadır (Tunaya,2016, s. 78)" görüşünü halka dair kaleme alınan eserlere yansıtılmaktadır. *Adımlar* dergisinin tahlilini 1940'lı yıllardaki sanat ve toplum alanındaki konjonktürel zemine ve bu zeminin bu alanda verilen eserler üzerindeki etkisine değindikten sonra ele almak, derginin sahip olduğu konumun daha iyi anlaşılmasını sağlayacaktır.

Yöntem ve Teknik

1940'lı yıllar II. Dünya savaşının yarattığı olumsuz koşullar, Ebedi Şef döneminden Milli Şef dönemine geçiş sürecinin yansımaları ve diğer toplumsallar koşullar dönemin sosyo-kültürel olarak tahlil edilmesi gereken bir geçiş dönemi olduğunu göstermektedir. Basın alanında yaşanan kutuplaşmalar, savaş kaynaklı yaşanan ekonomik buhran, halkçılığa yönelim gibi unsurları içeren dönemin toplumsal koşulları içerisinde kaleme alınan *Adımlar* dergisi, gerek kapatılan bir dergi olması gerekse dönemin toplumsal devinimlerini barındırması işleviyle tahlil edilmesi önem arz eden bir dergidir. Çalışma derginin sanat anlayışına odaklanmakla birlikte hümanizm-dünya hemşeriliği, sanat ve kültür kavramlarını derginin toplumcu gerçekçi bakışı perspektifinde ele almayı amaçlamaktadır. Dergi on iki sayısı üzerinden dönemin koşullarının tahlili, derginin toplumsal işlevi, sanat ve edebiyat alanındaki halkçı, eşitlikçi bakış açısı ve toplumcu gerçekçi yaklaşımı bu çerçevede temalar altında nitel içerik analizi tekniğiyle incelenmiştir. Derginin analizinde izlenen basamaklar şu şekildedir; *Adımlar* dergisinin tüm sayıları TÜSTAV süreli yayınlar arşivinden (12 sayı) temin edilip incelenerek yazarlar, yazıların türleri, tarihleri, konuları, tasnif edilmiş şekilsel özellikleri belirlenmiş ve sınıflandırılmıştır. Ardından yazılar içeriklerine göre iki ayrı tema altında (Hümanizma ve Sanat cemiyet içindir) toplanmıştır. Derginin dahil olduğu toplumsal koşulların tahlili derginin içeriğinin anlaşılması bakımından önem arz ettiğinden 1940'lı yıllarda Türkiye'nin toplumsal koşulları betimlenmiştir. Ardından Erken cumhuriyet döneminin sanat ve kültür politikaları bu çerçevede tahlil edilerek 1940'lı yıllarda Türkiye'de sanatın izlediği gelişim süreci açıklanmıştır. Gerçekçiliğin sanat alanındaki izdüşümü olan Toplumcu gerçekçilik anlayışı bu çerçevede betimlenmiştir. Bir sonraki aşamada *Adımlar* hakkındaki genel bilgiler, derginin amacı ve şekilsel özellikleri açıklanmıştır. Dergide belirlenen temalar altında sınıflandırılan yazılar tahlil edilmiştir. Yazıların tahlilinde kaleme alan yazarlar, yazıların içeriği, sanat alanındaki yaklaşımı, dünya hemşeriliği -hümanizma ve sanat cemiyet içindir temaları altında açıklanmıştır.

1940'lı Yıllarda Sanat ve Toplum

1.1. 1940'lı Yıllarda Türkiye

1940'lı yılların II. Dünya savaşının başlamasıyla birlikte gerek Dünya'da gerekse Türkiye'de pek çok alanda değişime yol açtığı savaşın oluşturduğu siyasi kutuplaşmaların döneme hâkim olduğu, ekonomik bunalımın arttığı bu durumun gerek eğitim gerekse

Sanat Cemiyet içindir Kavramı Ekseninde Toplumcu Gerçekçilik rneği Olarak Adımlar Dergisi sosyolojik alanlara yansıdığı görülmektedir. 1930'lardan 1940'lara kadar halkçılık ve devrimcilik ilkelerinin hakim olduğu ve bu ilkelerin devletçilik hareketi ekseninde devam ettiği söylenebilmektedir (Gönülal,2011, s. 156). Bu dönemde ise "1932 yılında başlayarak genişleme gösteren fakat hiçbir zaman sistematik bir yapıya oturamayıp, devletçi işletmecilik ve devletçi ekonominin değişik alanlarda yatırım yapması ve ekonominin tüm alanlarının devlet denetimi altına alınması şeklinde gelişen devletçiliğin" (Koçak,2013, s. 150) artık 1939 yılından itibaren 1945 yılına kadar sürecek duraklama dneimine girdiği görülmektedir (Yalçın,2012, s. 321).

Mustafa Kemal Atatürk'ün vefatının ardından İnönü'nün 11 Kasım 1938 tarihinde tek turla Cumhurbaşkanı seçildiği (Lüleci,2023:177-179), ardından ise 26 Aralık 1938 tarihli CHP olağanüstü kurultayı ile CHP değişmez başkanlığına seçildiği ve Milli şef unvanı aldığı görülmektedir (Bozkurt,2011, s. 184). İnönü'nün "Milli şef" unvanı alışında dönemin yurtiçi ve yurtdışında prestijli tek partili şef sistemlerinin (Almanya'da Hitler, İtalya'da Mussolini, İspanya'da Franco vb.) etkisinin olduğu söylenebilmektedir (Koçak,2013, s. 164).

1940'lı yılların ilk döneminin II. Dünya savaşı ekseninde gelişen savaş yılları olduğu, ikinci yarısının ise Batı Amerika etkisinin hüküm sürdüğü yıllar olduğu ve bu yılların tek partinin otoriter baskıcı yönetiminden çoğunlukçu demokratik rejime doğru sosyo -politik ve entelektüel alanda değişimlerin yaşandığı bir dönem olduğu görülmektedir (Akarçay ve Ak,2018, ss. 127-128). Dönem zellikle Türkiye'nin stratejik konumundan dolayı kendi yanında savaşa sokmak için ülkelerin harcadığı çabalar ve Türkiye'ye yapılan baskıların hikayesini içeren bir zamana tekabül etmektedir (Armaoğlu,2005, s. 407). Dönem aynı zamanda Ebedi şef Mustafa Kemal Atatürk'ün kaybının ardından Milli şef ilan edilen İnönü'nün cumhurbaşkanlığına başlayarak bir dizi yenilikler yaptığı bir geçiş dönemi olarak ifade edilebilmektedir.

Dönemin en dikkat çekici önlemi II. Dünya savaşı ihtimaline karşı ekonominin savaştan etkilenmemesi olağanüstü şartların revize edilmesi sebebiyle çıkarılan ve hükümete yetki genişliği sağlayan Milli Koruma kanunudur. 18 Ocak 1940 tarihli kanunun amacı ise dönemin Başbakanı Refik Saydam tarafından "Türk vatandaşının sıkıntı çekmemesi, Türk müdafaa kuvvetlerinin fevkalade hallerde ve seferberlikte en iyi şekilde tanzim ve idaresi" amacıyla çıkarıldığını anlatmıştır (Batmaz ve Sakin, 2013, s. 316).

Milli Koruma kanunu ile neredeyse sınırsız yetkiler donanan hükümetin sanayi ve maden işletmelerini kontrol edebilme, üretimde bulundurma imal ve işletme bakımından yönlendirme, sanayi ve maden işletmelerinden kredi malzeme işçi ve ihtisas elemanı tesis etme yetkisi verildiği görülmektedir (MKK madde 7). Benzer şekilde sanayi ve maden işletmelerinin ürünlerini normal maliyetine yüzde muayyen kar ilavesiyle satın alabilme yetkisi (MKK madde 11), Hkmetin işletmelerin kullanmadığı makine alet, edevatı ve tesisatı değeri oranında satın alma yetkisiyle donatıldığı (MKK madde 17) görülmektedir. Hkmetin

halkın ihtiyacını karşılamak maksatlı her türlü ticari işletmelerini ticari birliklerini stok yapmaya mecbur tutabileceği (MKK Madde 22) görülmektedir. Bu ve benzeri bir dizi maddeyle hükümete oldukça geniş yetkiler veren Milli Koruma Kanunu çerçevesinde buğday ve bu sebeple oluşan un kıtlığı dolayısıyla ekmeğin karneye bağlandığı (Ulus 20 İlkanun 1941, Tan 21 İlkanun 1941, Akşam. 21 Kanunvevel 1941 Cumhuriyet 17 Birinciteşrin 1942) benzer şekilde hükümetin buğday arpa ve çavdara el koyduğu (Vatan, 8 Ağustos 1941), ihtiyaç fazlası hububata el koyulduğu (Cumhuriyet, 16 Şubat 1941) görülmektedir. Dönemin koşullarının askerlik kanununda değişiklik yapılmasına zemin hazırlayarak bazı askerlerin askerlik süresinin bir yıl uzatıldığı görülmektedir (Cumhuriyet, 4 Ocak 1941).

Dönemin bir diğer önemli gelişmesi ise hükümetin almış olduğu bir dizi önleme “Varlık Vergisi” kanunu ile bir yenisini eklemesidir. 12 Kasım 1942 tarihli kanun ile “servet ve kazanç sahiplerinin servetleri üzerinden bir defaya mahsus büyük çiftçiler, meslekleri tacir, komisyoncu tellal olup yıllık geliri belirli bir tutarın üzerinde olanlardan” (VVK, 12 XI 1942) varlık vergisi alınması kararlaştırılmıştır. Kanun ile savaş dönemine özgü iktisadi şartların darlığından kaynaklanan güçlükleri istismar ederek yüksek kazançlar elde ettikleri halde kazançları ile uyumlu vergi vermeyenlerin hedef alındığı görülmektedir (Batmaz ve Sakin, 2013, s. 317). Varlık vergisi ile II. Dünya savaşının sürdüğü bu dönemde ülkenin sıkıntılarını dizginlemek, yüksek enflasyonun önüne geçmek, ülke bütçesinin iki katından fazla olan piyasadaki 500 milyonu geri çekerek tüccar emlak ve akar sahipleri ve büyük çiftçilerden tek seferlik vergi alınması (Yalçın, 2012, s. 315) kararlaştırılmıştır.

Dönemin bir diğer önemli özelliği ise Köy Enstitülerinin Kurulmasıdır. “Kırsal alanı kalkındırmak, köylüyü eğitmek ve öğretmenlerle köylüyü üretici konuma getirmek” (Ortaş, 2005, s. 3) amaçlı kurulan köy enstitüleri gerek okuryazarlığı arttırmak gerek üretici olup kendi kendine yeten nesiller yetiştirmek gerekse köylünün farkındalığını arttırmak amaçlı Cumhuriyet elitleri tarafından başlatılan bir proje olarak tanımlanabilmektedir. “Anadolu’da aydınlanma hareketini ateşlemeyi amaçlayarak kurulan bu eğitim kurumları “Türk köylüsünün üzerindeki bilgisizlik ve cahillik örtüsünü kaldırarak Atatürk devrimleri Türkiye’sini yaratmayı” amaçlamaktadır (Aysal, 2005, s. 268-281). Eğitimi önceleyen Cumhuriyet hükümetinin köye uyum sağlayacak örnek olup katkı sağlayacak öğretmen ve diğer meslek mensuplarını yetiştirmeyi amaçlayarak eğitimi köye doğru geliştirdiği bu projeyi hayata geçirdiği ve projenin 17 binin üzerinde öğretmen yetiştirerek aslında Türkiye şartlarına uyum sağlayan kurumlar olduğunu kanıtladığı ifade edilebilmektedir (Şeren, 2008, s. 224).

17 Nisan 1940 tarihli kanun ile bu projeden beklentiler İnönü, dönemin milli eğitim bakanı Hasan Ali Yücel ve İlköğretim genel müdürü İsmail Hakkı Tonguç tarafından şu şekilde açıklanmıştır: “Bizim arzumuz, köyün içerisinde bilgili, sağlıklı, memleketine bağlı ve üretici vatandaş yetiştirmektedir” (Batmaz ve Sakin, 2013, s. 319). Dönemin diğer çıkarılan kanunları ise Toprak mahsulleri Vergisi Kanunu (1943-1946), Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu (1 Ocak 1945) gibi kanunlardır. Savaşa sebebiyle dar boğazda olan devlet ekonomisine vergi geliri

Sanat Cemiyet İcindir Kavramı Ekseninde Toplumcu Gerçekçilik Örneği Olarak Adımlar Dergisi

sağlamak için köylünün toplam ürününün %10'luk kısmı üzerine uygulanan aynı vergi olan Toprak mahsulleri vergisi savaş yılları için geçerli olmuş olağanüstü dönem vergisi kategorisindedir (Ertan,2018, s. 253). "İlımlı bir toprak reformu" nitelik ve karakterini taşıyan her kesimden insan ilişkilerini, mülkiyet dağılımını, ekonomik hayatı, tarımsal üretimi düzenleyip iyileştirerek tarım alanında çalışan halkın hak ve hürriyetlerini genişletmeyi amaçlayan Çitçiyi Topraklandırma Kanununun ise 1945 tarihinde çıkarıldığı görülmektedir (Kayıran ve Metintaş, 2018, ss. 648-663)

Dönemde dikkat çeken bir diğer gelişme ise Matbuat Kanununda yapılan iki maddelik ek değişikliktir. II. Dünya savaşı süresinde basının oldukça sıkı bir denetim altında tutulacağına işaret eden madde ise şu şekildedir: "Türklerin ulusal duygularını inciten ve tarihini yanlış gösteren yazılar ile ülkenin güvenliği ile ilgili meseleler hakkında yapılmakta olan soruşturmalardan ve yine güvenlik bakımından alınan önlemlerden söz eden yazıların yayımlanması yasaklanmıştır" (Girgin,2009, s.102). Türkiye'nin tarafsız dış politikasına zarar verilmemesi açısından yayınların önlenmesi ve basın denetim altına alınmasına yönelik matbuat kanunu değişikliğine rağmen gazetelerin savaşın konusunda saflaşmaları Vatan, Akşam, Tanin gazeteleri demokrasi tarafında olup, Cumhuriyet ve Tasvir-i Efkârın Alman yanlısı tutum içinde oldukları görülmektedir (Şentürk,2015, s. 204)

Dönem basın ve iktidar ilişkilerinin gergin bir zeminde ilerlediği rejim karşıtı muhalefet odaklarına sesleri kısılması gerekenler olarak bakıldığı, pek çok dergi ve gazetenin kapatıldığı karanlık bir zaman olarak tanımlanabilir. Dönemde Türk Basınının iktidar muhalefet mücadelesi ya da sağ muhafazakar blok ile sol,liberal ve/ya komünist olarak adlandırılan blok ikiliği şeklinde demokrasi alanında önemli bir sınav verdiği görülmektedir. Dönem Türk Basın Tarihi açısından bakıldığında basın alanında İstibdat Dönemi benzeri sayılabilecek karanlık dönemlerin bir örneği olarak adlandırılabilir. 1942 yılında gazetelerde dini içerikli yazı dizilerinin yayınlanmasının yasaklandığı (Yalçın vd. ,2002,s. 523'den akt. Batmaz ve Sakin,2013,s. 323) görülmektedir. Benzeri şekilde görevini icra etmek isteyen basın mensuplarının sert müdahalelerle karşılaştıkları görülmektedir. Kapatılan dergilerde görev yapan bazı akademisyenlerin görevlerinden alındığı, bazılarının bakanlık emrine geçirildiği görülmektedir (Cumhuriyet, 4 Mayıs 1946) Çetik'in (2008) Türkiye'nin siyaset, hukuk ve üniversite tarihine bir yüz karası olarak geçecek acı ve öğretici özellikler taşıdığı ... suçsuz insanların takibe uğrayıp cadı ilan edildikleri" üniversiteyi bir cadı kazanına benzeterak cadı avı yapıldığını ifade ettiği (s.8) bu dönem gerek Türk basın tarihi gerekse hukuk ve siyaset alanını olumsuz etkilemiştir. Gönenç (2011) bu durumu DTCF'den bilimin tasfiyesi olarak ifade ederek, Boratav, Boran ve Berkes'in Türk biliminden dışlanışını kaleme alarak dönemi karanlık zamanlar olarak betimlemektedir (s. 55-64).

1946 yılında ise Bakanlar Kurulunun eline bulunan geçici olarak gazete ve dergileri kapatma yetkisinin kaldırıldığı ve bu yetkinin sadece mahkemelere tanındığı yasalasmıştır (Pektaş,2020,s.43'den akt. Şentürk,2015,s. 106).

Basın Tarihi açısından bakıldığında Türk Basınında 1948 tarihine kadar gazetecilikten yetişmiş kişilerin gazete sahibi oldukları ve başyazarlığı üstlendikleri bilinmekle birlikte bu geleneğin II. Dünya savaşı sonlarına kadar sürdüğü görülmektedir (Girgin,2009, s. 111). Dönemde dikkat çeken bir diğer husus ise milletvekili olan gazete sahiplerinin oluşudur.(CHP vekili olup Ulus başyazarı olan Falih Rifki Atay, Chp Milletvekili olup Akşam gazetesi sahibi olan Necmettin Sadak vb.)

Dönemin başlıca gazete ve dergileri İstanbul'da Ahmet Emin Yaman tarafından çıkarılan havadis ve fikir gazetesi olan Nasyonal sosyalizme karşı demokrat cepheyi savunan *Vatan*, İlk olarak İbrahim Şinasi tarafından çıkarılan 1940 yılında ise Ziyad Ebuzyiya tarafından tekrar çıkarılan *Tasviri Efkar*, İlk olarak Ahmet Cevdet tarafından aynı adla çıkarılan ardından 1939 tarihinde tekrar aynı adla çıkarılan *İkdam*, Orhan Seyfi Orhon ve Yusuf Ziya Ortaç işbirliği ile haftalık olarak çıkarılan ilim sanat mecmuası *Çınaraltı*, İttihat Terakki iktidarının bir numaralı organı olarak çıkarılan ilkin Türk Kurtuluş savaşına karşı durup Cumhuriyet ilanı ile cumhuriyetçi olduğunu fakat Osmanlı hanedanlığının da bulunması gerektiğini savunan gazete *Tanin*, Fikir ve sanat dergisi olarak çıkarılan *Gerçek*, Doktor Fethi Tevetoğlu tarafından kurulan Turancılık ile gerekçesiyle kapatılan dergi *Kopuz* olduğu görülmektedir.² (Oral,1968,s. 145-159). *Cumhuriyet* ise dönemde faaliyet gösteren İstanbul çıkışlı 7 Mayıs 1924 tarihli Yunus Nadi tarafından kurulmuş gazetelerdendir. Kurtuluş savaşı döneminde Anadolu'ya geçerek Milli mücadeleye destek veren Yunus Nadi tarafından kurulan gazetenin Milli mücadeleyi desteklediği muhalif tavrın gelişmesine katkı sağladığı görülmektedir (Atatürk Ansiklopedisi,2024) Gazete Benzer şekilde *Gökbörü*, *Türk Yurdu*, *Orhun Gazetesi*, *Ergenekon*, *Bozkurt I Tanrıdağı*, *Çığın*, *Türklük*, *Millet*, *Türk Amacı*, *Doğu* dönemde sağ odaklı olarak basılan diğer gazete ve dergilerdendir.

Dönemin muhalif, solcu, liberal veya bazı çevrelere göre komünist olarak adlandırılan gazete ve dergileri ise *Yurt ve Dünya*, *Adımlar*, *Ant* (Akarçay ve Ak, 2018, s. 105) İş Bankası tarafından 1935 yılında kurulmuş ve Ali Naci Karacan tarafından yönetilmiş zarar edip kapatıldıktan sonra Ahmet Emin Yalman Zekeriya Sertel ve Halil Lütfü tarafından 1 Ağustos 1936'da tekrar çıkarılan *Tan gazetesi* (Korkmaz,2014, s. 62), İstanbul'da çıkarılan haftalık dergi *Görüşler*, Ankara DTCF öğretim üyelerince (Pertev Naili Boratav, Behice Boran, Niyazi Berkes, Medika Berkes, Şerif Başoğlu vb.) çıkarılan *Yurt ve Dünya*, Sabahattin Ali'nin çıkardığı *Marco Paşa*, Adil Müstecaplıoğlu'nun çıkardığı *Beşer*, Abidin Dino'nun çıkardığı *Nuhun Gemisi*, Mehmet Ali Aybar tarafından çıkarılan *Zincirli Hürriyet* (Oral,1968,s. 148-150). Benzer şekilde

² Ziyad Ebuzyiya tarafından çıkarılan Türkçü Atatürkçü demokrasi yanlısı gazete *Tasvir*, Arif Oruç tarafından çıkarılıp 1931'de kapatılıp çok partili hayatla birlikte yeniden çıkarılan *Yarın*, Sebahattin Selek tarafından çıkarılan haftalık gazete *Yarın Pazar*, Orhan Seyfi Orhon'un çıkardığı Demokrat Partinin gönüllü organı olarak komünizmle mücadele yayını olarak çıkan *Yeni Çağ*, Ankara'da 1945 tarihinde çıkarılan tarım emekçilerini savunan dergi *Memleket*, Ulus'un İstanbul sayısı olarak çıkarılan *Memleket*, Türk Talebe Birliğinin yayın organı olarak haftada bir Doğan Can tarafından çıkarılan *Milli Birlik* ise 1943 sonrası yayın hayatına başlayan diğer dergilerdendir (Oral,1968,s. 148-150).

Sanat Cemiyet İçindir Kavramı Ekseninde Toplumcu Gerçekçilik rneği Olarak Adımlar Dergisi

Yürüyüş, Yeni Dünya, Gün, Yağın, Dost, Gerçek, Hür, Gençlik, Sendika, Söz, Başalan diğer solcu ve/ya komünist olarak nitelendirilebilecek dergilerdendir (Akarçay ve Ak,2018,s. 131). Yurt ve Dünya dergisi anti-faşist oldukça kaliteli bir bilim edebiyat dergisi olmanın dışında yazarlarınca Marksist olarak nitelendirilmemektedir (Gevrek,1994,s. 70'den akt. Çetik, 2008,s. 21). Dönemde faaliyet gösteren bir diğer gazete ise 1918 yılında Kazım Şinasi Dersan, Necmettin Sadak ve Ali Karacan tarafından kurulan *Akşam*'dır Gazeteyi 1957 yılına kadar Dersan'ın yönettiği görölmektedir (Girgin,2009, s. 112).

1.2.1940'lı Yıllarda Sanat

Cumhuriyet'in kuruluş yıllarında benimsenen modern bir devlet olma, kültürün bu perspektifte reforme edilmesi ve Cumhuriyet ideolojisinin halka yayılması amacıyla pek çok girişimin ve yeniliğin yapıldığı görölmektedir.

Bu yeniliklerin sanat perspektifinde somutlaştırıldığı, sanatın ideolojik bir araç olarak kullanıldığı (ıkla 2007:27) görölmekle birlikte gerek resim alanında (etin ve Avcı 2011; Baysal 2021), gerek tiyatro alanında (Temel 2015; Alabora 2004), gerek müzik alanında (Őanlıel 2011 ve Akın 2018) gerekse edebiyat alanında (Demir 2021 ve Andı 2006 ve Bilici 2020 ve elik 2014) Cumhuriyet ideolojisinin benimsetilmesine yönelik eserlerin üretildiği dönemin dikkat çeken özelliklerindedir. Bu dönem edebi eserlerinde çoğunlukla Cumhuriyet'in değerleri, çağdaşlaşma, modern bir toplum olmanın gerektirdikleri, eski kültürden (Osmanlı kültüründen) kopuş, laikleşme gibi çabalar ağırlıkla işlenmektedir. Bu dönemde kaleme alınan romanlara bakıldığında öğretmen, doktor kimlikleri çağdaşlaşma, modernleşme adına mücadele eden temsil figürleri olarak idealize edilmektedir. Bu dönem eserlerinde "bizi geçmişe doğuya bağlayan ne varsa onlardan kopma ve yeni batılı milli değerler üzerinde odaklanma" amacı eserlerde sıklıkla vurgulanmaktadır (Akpolat 2010:104). Bu dönem sanat alanında özelde ise resim alanında yapılan eslere bakıldığında ise çoğunlukla milli kimlik, vatanseverlik, savaş, hürriyet temalarının işlendiği ve Cumhuriyet'in kuruluş felsefesinin pekiştirildiği görölmektedir. Bu durumun Cumhuriyet'in ideolojik bir aygıtı olarak resim sanatı eserlerinin kullanıldığı (Keser 2006:113-211) çıkarımının yapılmasını sağlamaktadır. Benzer şekilde edebiyat alanında "Cumhuriyet'in ilk yıllarında edebiyatın yeni ulusu anlatmak amacıyla resmî ideoloji ile yakın temas içinde geliőtęi, yeni ulusun ideolojisini ve modernleşme çabalarını desteklemek ve geniş kitlelere yaymak için birçok romanın kaleme alındığı" görölmektedir. Osmanlı kimliğinden Türk kimliğine geçişin Yeşil Gece, Ateőten Gömlek, Yaban, Vurun Kahpeye ve benzeri romanlarla (Özbolat 2012:2473) bu perspektiften anlatılarak Cumhuriyet ideolojisinin pekiştirildiği söylenebilmektedir. Eski kimlikten sıyrılıp yeni Cumhuriyet kimliği ve onun gerektirdiklerine yönelim fikir, kültür, sanat, edebiyat dergiciliği alanlarında da devam etmektedir. Bu dönemde yayınlanan dergilerin millileşme ana temasıyla kaleme alındığı görölmekle birlikte bu alanda yayınlanan pek çok derginin (Milli Edebiyat Mecmuası, Milli mecmua, Mihrap, Anadolu Mecmuası, Hayat, Meşale, Güneş, Görüş, Atsız Mecmua, Kor...) (Doğan 2018: 594-600) milli değerlerle harmanlanarak okuyucuya sunulmakta olduğu görölmektedir.

“Sosyal ve kültürel alanda Avrupa toplumlarının akislerinin görülmeye başlanması, Batı'nın yaşayışına ve günlük hayatına karşı bir özenti içine girilmesiyle Lale devrinde (1718-1730) başladığı düşünülen modernleşme hareketlerinin” (Balkanlı 2010: 39), Cumhuriyet döneminde de belirli ilkeler nezdinde devam ettiği görülmektedir. Modernliği bir bütün olarak tanımlayan şeyin din değil bilim olduğunu savunan Gökalp'in (Findley 2017: 239) çağdaş millet olma gayesini müspet ilimler vasıtasıyla varılacağı tasavvuru ve bu alanda sanat, felsefe, kültürün göz ardı edilmemesi gerektiği görüşünün Cumhuriyet inkılaplarının güttüğü amaçla örtüştüğü tarihe panoramik perspektiften bakıldığında anlaşılabilir.

Reformların ardından tebaadan yurttaşına doğru adım adım ilerleyen Anadolu halkının, fikirsel anlamda da yeniliklere adapte edilmeye çalışılmakta olduğu bu dönem, Cumhuriyet'in kurucu ekibinin müspet ilimi benimseyerek bu alanda yüzünü Batıya doğru döndüğü bir dönemi anlatmaktadır. Batı'ya yönelimi ise Gökalp şu ifadelerle açıklamaktadır:

“Çağdaş milletler sırasına geçmek için bazı şartlar var. Bunlardan birincisi ilme doğru gitmektir. Milletlerin düşüncesi ilimle felsefe; duyusu dinle sanat; iradesi ahlak; siyaset ve iktisattır. Çağdaş bir millet müspet ilimlerle düşünen bir yaratık demektir. Felsefe düşünüşten ziyade bir çeşit sezgi mahiyetindedir. Müspet ilimlerle çelişik olmamak zorunluluğu onu ilimlerle sıkı ilgi halinde bulundurur. Öyleyse çağdaş millet düşünceye veda etmek istemiyorsa müspet ilimlere doğru gitmelidir” (Gökalp,2009, s.25)

Cumhuriyet'in kurucu ekibinin benimsediği çağdaşlaşma alanında aşılması gereken bu mesafe için nasıl bir yol izleneceği, nelerin yapılması gerektiği halkın nasıl bu alanda bilinçlendirileceği ve reformlara ayak uyduracağı dönemin tarihi tanıklığını yapan pek çok edebi eserde işlenmektedir.

1940'lı yıllardan itibaren ise sanatta halka doğru bir yönelim olduğu görülmekle birlikte geleneksel değerlerin modern ile birlikte harmanlandığı Anadolu figürlerinin kullanıldığı Batılı etkilerden de esinlendiği gözlemlenmektedir. “Geleneksel değerlerin kübist akımların ışığında Anadolu figürleriyle harmanlandığı eserlerin kompozisyonlaştırıldığı bu dönemde modern ve gelenekselin sentezci bir yaklaşımla ele alındığı” görülmektedir (Eşen 2015:254). Bu durum gerek edebi eserlerde gerek tiyatro eserlerinde gerek müzikal eserlerde gerekse resim alanında üretilen eserlerde gözlemlenmektedir. Bu dönemde halkçılık ve hümanizm temalı konuların sıklıkla dergilerde işlendiği görülmektedir. *Adımlar* dergisinin ise altıncı sayısında hümanizm eğiliminin açıkça dile getirildiği, (Sayı:6, s. 194-195), Hümanizma anketleri yapıldığı (Sayı:4, ss. 120-123), hümanizmin şartlarının içeriğinin belirtildiği (Sayı:11, s. 251-259) halkçılık temalı yazıların sıklıkla kaleme alındığı bir dergi olduğu görülmektedir. Bu perspektiften bakıldığında *Adımlar* dergisinin halk temasını sıklıkla vurgulaması Anadolu bir dergi olduğu çıkarımının yapılmasını (Doğan 2016: 285) sağlamaktadır. Dönemin sanat anlayışının halk³ için sanat

³ Dergide “sınıf yerine halk, toplum yerine millet kavramlarını tercih edilmesi “ (Kasapoğlu,2011,s.187)diğer dikkat çekici unsurlardandır.

Sanat Cemiyet içindir Kavramı Ekseninde Toplumcu Gerçekçilik rneği Olarak Adımlar Dergisi olduğu dşünlüdüğünde derginin aynı zamanda sanatı halka yaklaştıran, tanıtan ve sevdiren bir işlevi üstelendiği söylenebilmektedir.

1.2.1. Toplumcu Gerçekçilik

Toplumcu gerçekçilik, Marksist düşünce sisteminin verili yasalarını benimseyerek onun felsefesinden beslenerek gelişen, insanlara hizmeti amaç edinen ve toplum için sanatı ilke edinen bir akımdır (Bilgen ve Pulat, 2020, ss. 2415-2416). 1940'lı yılların halkçılığa odaklı, toplumu merkeze alan, tek parti dönemi devletçilik politikaları nezdinde şekillenen sanat hayatının, Gerçekçilik akımının sanatta karşılık bulduğu Toplumcu Gerçekçilikten etkilendiği görülmektedir. Dönemin dikkat çeken en önemli özelliği "Cumhuriyet döneminin başında Anadolu insanına yönelme düşüncesinin paralelinde filizlenen toplumcu gerçekçi anlayışın 1940'lı yıllarda geniş bir hareket alanı bulması ve Kırk Kuşağı olarak adlandırılan bir kuşağın doğmasına imkan tanınması"(Aydoğdu 2021: 31) ve bu durumun sanat alanında hakim oluşudur.

Toplumcu Gerçekçiliğin devletin resmi sanat görüşü olarak ilk önce Rusya'da görülen ve temel yasalarının Sovyet Yazarlar Birliğinin 1. Kongresinde belirlenen bir sanat edebiyat akımıdır. Toplumcu gerçekçiliğe göre sanatın yansıttığı gerçeklik toplumsal gerçekliktir (Moran,2002,53). Sovyetler Yazarlar Birliğinin Kongresinde bir yapıtın toplumcu gerçekçi olup olmadığının belirlenmesi konusundaki ilkeler şu şekildedir:

-“Toplumcu gerçekçilik daha önceki eleştirel gerçeklikten farklı olarak pragmatik bir edebiyattır ve bir tezi vardır.

-Sosyalist bireysellik ancak kolektif emek içinde gelişebilir.

-Yaşam eylemdir ve yaratmaktır. Yeryüzünde yaşıyan insanın ulaşmak isteyeceği en son erek yeryüzünde yaşamak mutluluğudur.

-Sosyalist bireyselliğin geliştirilmesi bu edebiyatın ana amacıdır.”
(Kahraman,2000, s. 50)

“Sanat ve sanatçının toplumsal görevleri ve halk için sanat görüşü üzerine yoğunlaşan sanatçıdan sosyalist devrimin inşa sürecinde aktif rol almasını isteyen bu anlayışın, sosyalist düzenin inşasında sanatçıyı ruh mühendisi olarak değerlendirdiği pek çok ülkeyi etkisi altına aldığı” görülmektedir (Kacıroğlu 2016:67). Toplumcu Gerçekçi anlayışın Cumhuriyet döneminin ilk yıllarında benimsenen “halkçılık, köycülük ve sosyalist bir dünya özlemi etrafında Anadolu'ya yöneldiği” görülmekle birlikte (Aydoğdu 2021:30) Anadolu'ya yönelik bu ilginin dönemin resmi ideolojisinde önemli bir yer tutan Halkçılık kavramından kaynaklandığı ve Halkevlerinin yanı sıra Köy enstitülerinin bu ideolojinin ürünü olan kurumlar olduğu söylenebilir (Çelik 2010:83).

“Toplumun bireyi belirlediğine inanılan Engels'in düşüncesinden yola çıkan Marksist estetik (gerçekçi, topluma faydalı, özgün, yapıcı ve geleceği planlayabilen) kaynaklı Toplumcu Gerçekçi anlayışa göre kendisini idare edebilen üst tabaka ile kurallar koyup bu tabakaya kendisini bağlayan devlet

toplumu oluşturmaktadır. Bu toplumun içindeki birey toplumdaki etkilenir ona göre şekillenir. Sanat yapımını ortaya koyan birey toplumdaki bağımsız olamaz” (Aytaç 2019:1037).

Toplumsal gerçekçiliğin sanatın pek çok alanında (edebiyat, tiyatro, resim vb.) sirayet eden multidisipliner bir kavram olduğu görülmektedir. Toplumsal sorunları işleyerek eşitsizliklere, sorunlara ışık tutmayı hedef edinen bu akım dergide de pek çok yazar tarafından benimsenerek (Nermin Menemencioğlu, Jean Camborde vb) yazılar kaleme alınan bir akımdır.

Görüldüğü üzere gerek edebiyat alanında gerekse diğer alanlarda pek çok ünlü şairi, yazarı, ressamı etkileyen “halkın acılarını, dertlerini, yoksulluğunu halk diline özgü bir anlatımla işleyen” (Çelik 2010:82) Toplumcu Gerçekçiliğin çıkış noktası halka odaklılık, toplum için sanat ve toplumu gerçekçi bir perspektiften ele almaktır. *Adımlar* dergisinde bu çerçevede Toplumcu Gerçekçi bir bakış açısıyla çeşitli yazıların kaleme alındığını söylemek yanlış olmayacaktır. Derginin bu noktada toplumcu gerçekçi bakış açısına ek olarak faşizm karşısında kendini konumlandırışı resmi ideolojiyi savunan bir dergi olmadığını halktan yana, hümanist, insanı odak alan bir bakış açısına sahip olduğunu göstermektedir.

Dergi aynı zamanda faşizm karşıtı bir görüş benimsemesinde “faşizmden kaçarak Türkiye’ye sığınan Alman bilim insanlarının” bulunuşu etkin olabilir. Bu bilim insanları ile birlikte aynı dönemde üniversiteden uzaklaştırılan⁴ (Pertev Naili Boratav, Niyazi Berkes, Muzaffer Şerif Başoğlu, Behice Boran (...)) Türk bilim insanlarının (Gönenç,2011, ss.29-39) bulunuşundan yola çıkılarak derginin iktidar yanlısı bir tutum sergilemediği söylenebilmektedir.

2. Adımlar Dergisi Hakkında Ön Bilgiler

Adımlar dergisi 12 sayı olarak çıkarılıp sahibi ve neşriyat müdürü Behice Boran olan ve yazar kadrosu akademisyenlerden halka uzanan geniş bir çeşitliliğe sahip bir dergidir. Sabiha ve Zekeriya Sertel’in solun İstanbul ayağını temsil eden *Tan* gazetesi gibi, *Adımlar* ise solun Ankara ayağını temsil etmektedir (Yurdal,2022,s. 39). Dergi Ankara Üniversitesi Dil Tarih Coğrafya Fakültesi akademisyenlerinin yazarları olup çıkardıkları bir dergidir. Derginin yazar kadrosuna bakıldığında ise Behice Boran, Muzaffer Şerif Başoğlu, Bekir Sıtkı Kunt, Prof. Hilmi Ziya Ülken, Nermin Menemencioğlu, Liko Amar, Nuri Zaimoğlu, Suat Taşer gibi yerli yazarların yanı sıra Prof. J. Combs, Prof. W. Ruben, Prof O. Lacombe, Walt Witman gibi yabancı yazarların bulunduğu görülmektedir.

Dergi eğitimlerini yurtdışında tamamlayarak Türkiye’ye dönerek DTCF’de göreve başlayan akademisyenlerin buluşması ile çıkarılan bir dergidir. Niyazi Berkes Chicago Üniversitesinde doktorasını tamamlayarak Dil Tarih Coğrafya Fakültesinde sosyoloji doçenti olarak göreve başlamışken, Muzaffer Şerif’in ise psikoloji alanında Harvard’da yüksek

⁴ “Bakanlık emrine alınan doçentler” Cumhuriyet 4 Mayıs 1946

Sanat Cemiyet İcindir Kavramı Ekseninde Toplumcu Gerçekçilik Örneği Olarak Adımlar Dergisi lisansını yapıp, Columbia Üniversitesinde ise doktorasını tamamladığı görülmektedir. Behice Boran'ın Michigan Üniversitesinde doktorasını tamamladığı ve Pertev Naili Boratav'ın ise 1938'de DTCF'ne doçent olarak atandığı görülmektedir.

Dergide yayınlanan toplam yazı sayısı 73 toplam sayfa sayısı ise 408'dir. Dergide 6 yabancı yazar toplam 18 yazı yayınlamıştır. Behice Boran'ın her sayıda yazı yayınladığı görülmektedir. Yazı içeriğine bakıldığında ise Behice Boran'ın 12 sayıda yazıya sahip olduğu görülmektedir. Boran'ı Muzaffer Şerif Başoğlu ise 8 yazı, Bekir Sıtkı Kunt 6 yazı, Hilmi Ziya Ülken 5 yazı ile takip etmekteyken Nermin Menemencioğlu, Liko Amar, J. Combs 4'er yazı ile W. Ruben Nuri Zaimoğlu Suat Taşer ise 3'er yazı ile takip etmektedir.

Dergideki diğer makalelerin 34'ü yerli, 18'i ise yabancı yazarlar tarafından yazılmıştır. O sıralarda "Ankara'daki Konservatuar'da veya DTCF de görevli çoğu Avrupalı kültür, sanat ve edebiyat alanında uzman olan kişilerden özel olarak istendiği anlaşılan bu yazılar Türkçe'ye çevrilerek *Adımlar*'da yayınlanmıştır. Dergide halkçılığın bir ifadesi olarak Türk yazarlar tarafından yazılan 11 hikâye ve üç şiir yer almaktadır. Bu yoksulluk, eşitsizlik ve hızlı dikey hareketlilik sonucu ortaya çıkan çatışma içerikli hikâyelerin çoğu didaktik amaçlıdır." Bir kasabada kurban derilerindeki etleri sıyrarak geçinen kişinin daha sonra zenginleşerek deri tüccarı oluşunun anlatıldığı 'Tabak Osman' hikâyesi bu hikayelerdendir. (Sayı:5, s. 167-169) "Tabak Osman'ın, Osman Ağa olması görgüsüzlük, hazımsızlık ve sonradan görmeliğin" öyküsüdür" (Kasapoğlu 2011:141).

Benzer şekilde her sayıda yerli yazarların kaleme aldığı çeviri kitaplar, bazen şiirler eleştirel notlarla birlikte tanıtılmaktadır. Örneğin dergisinin ikinci sayısında T.S. Eliot'ın Harap Ülke (Waste Land) adlı şiirinin son birkaç satırı (son birkaç satır vermenin haksızlık olacağı belirtilmiştir) verilerek şiirin hepsi okunsa bile bu satırlardan mana çıkarmanın güç olacağı ifade edilmiştir. Boran'ın "vuzuhsuzluk temayülü" adını verdiği bu durum modern şiirin sorgulandığı ve sanatın eğer halk tarafından anlaşılmayacaksa ne ifade ettiğinin anlaşılmaya çalışıldığı bir yazıdır. Anlaşılmayan şey neyi ifade edebilir? Sorusunun okuyucuya yöneltildiği bu yazıda, ikili karşıtlıklar üzerinden sanat sanat içindir ve sanat cemiyet içindir iddialarına cevaplar aranır. (s. 41) İkinci sayıda ise Muzaffer Şerif Başoğlu'nun kaleme aldığı *Irk Psikolojisi* kitabı dönemde ırklar arasında üstünlükleri savunan Eugen, Fischer, Bauer, Lenz ve Gunther gibi düşünürlerin aksine üstünlükleri reddederek, zekânın yetişme muhitine göre değişmeler gösterdiğini açık şekilde bilimsel perspektifte anlatan ve okunması tavsiye edilen bir içeriğe yer verir. Derginin aynı zamanda bilimsel yazıları ve kitapları markaja alarak eleştirdiği zaman zaman ise eleştirilerin sertleştiği fikir serleri alanında göz ardı edilmemesi gereken önemli bir detaydır (Sayı:2, s.76)

Toplumsal gelişmeleri, dönemin güncel edebi eserlerini, önemli edebi eser çevirilerini ustalıkla sunan 12 sayıdan oluşan derginin yayın düzenine bakıldığında ilk üç yazının

derginin yayınlanma amacına yönelik yazarların kaleme aldığı güncel konulardan oluştuğu, ardından Hümanizma anketinin bu yazıyı takip ettiği, Anketin ardından ise dönemin dikkat çeken romanlarının ve yerel hikâyelerin bulunduğu (genellikle 2 hikâye) ve ardından yazıyı “Ayın içinden” bölümünün takip ettiği görülür. Ayın içinden sütunlarında “günün müşahhas seyrinden bazı tipik olaylar yakalanarak bunların fikir ve kültür hayatı üzerindeki manasının objektif bir surette kıymetlendirilmeye çalışılacağı” belirtilmektedir (s. 30). Dergi neşriyat müdürü Behice Boran’ın Ankara Üniversitesi Dil Tarih ve Coğrafya Fakültesinde akademisyen olarak görevine devam ettiği sırada derginin yayın hayatına başlamasının akademisyenlerin yazılarının da dergide yayınlanmasına katkı sağladığı söylenebilmektedir.

Ayın içinden bölümünde “gerçek bir sanat eleştirmeni yetkinliği ve detayında eleştiri yapılması hemen dikkat çekmektedir. Bu tanıtımlardan bazıları Ankara’daki tiyatro, opera ve bale resitallerinin değerlendirmelerini de içermektedir.” Örneğin ikinci sayıdaki “Ankara’da Temsil Bayramı” adlı yazıda (Sayı:2, s. 72-73) “..aktörler işitilmemek korkusundan olacak, bilhassa heyecan anında fazla haykırıyorlar. Fazla bağırımlar piyeslerin, komedyada olsun tragedyada olsun ses ahengini bozuyor. Bir diğer nokta da, vücut, kol, el ve göz hareketlerinin birbiri arkasına, aynı örnek içinde tekrar etmesidir... Cüneyt Gökçer gibi, Muazzez İlgin gibi başrol oynayanlarda bile böyle monotonluk dramın etkisini azaltıyor... Şuhluk yaparken de, kardeş intikamı alırken de sanatkâr gözlerinin, ellerinin hareketinde alıştığı bu nazlı edalı jestler silsilesinden kendini alamıyor.” (Sayı:3, s. 105-106) denilerek dönemin güzide sanatkârları diğer gençlere iyi örnek olmaları için eleştirilir (Kasapoğlu 2011: 142). Benzer şekilde gerek Boran’ın gerekse Başoğlu’nun sert eleştirileri derginin çoğu sayısında zaman zaman karşılaşılan bir durumdur. Başoğlu’nun derginin yedinci sayısında kaleme aldığı “Fikir Hayatımızda Bir Dönme Hadisesi” başlıklı yazısında Sadi Irmak’ın Nietzsche ile ilgili kaleme aldığı yazısını fikirlerinde esaslı bir değişme ve dönme olduğu savıyla eleştirerek sert sözlerle itham etmektedir: “...Sarih olarak görülüyor ki fikirde ve kanaatte esaslı bir değişme, bir dönme hadisesi karşındayız. Hadiselerin gidişini daha yakından takip ettikten hakikati gördükten sonra, çarpık, sakat, korkunç fikirlerde körü körüne inat göstermemek, fikir değiştirmek, hakiki bir fikir adamı için bir kusur değildir bilakis meziyettir. Hakiki bir fikir adamı hakikati menfaatlerinin, benliğinin üstünde tutan adamdır. Fakat bir tezden onun tamamen zıddı olan bir başka teze atlamak için araya giren sebepler, amiller ortaya konmazsa okuyucular boşlukta ve hayrette kalır. Onun için Sadi Irmak bu 1943 yılının yaz mevsiminde onu artık umumun malı olmuş fikirlerinde bu kadar esaslı bir atlayış yapmaya sevk eden yeni hakikatleri ve hadiseleri de yazsaydı biz okuyucuları daha fazla faydalanmış olacaktık ve bu kadar hayret içinde kalmayacaktık.” Yazıda bu hadisenin sıklıkla tekrarlandığından bahsedilerek bir önceki sayıda yaptığı eleştiri yinelenir: “Dikkate çarpan bir diğer nokta da, bu çeşit fikri dönme hadiselerinin bu son zamanlarda son birkaç ay içinde oldukça sıklaşmasıdır.” (Sayı:7,s. 244-245) Başoğlu “ırkçı olmakla tanına kimseler bakıyorsunuz ırkçılığa karşı şiddetli cephe alıyorlar” ifadeleriyle Tahsin Banguoğlu’nu eleştirdiği “Fikir

Sanat Cemiyet İcindir Kavramı Ekseninde Toplumcu Gerçekçilik Örneği Olarak Adımlar Dergisi hayatımızda bir dönme hadisesi daha: Tahsin Banguoğlu'nun ırkçılığı bırakıp bu Sahada Hakikatin Avukatı Kesilmesi" başlıklı yazıya(S.8) bu sayıda değinerek eleştirilerine devam etmektedir. (Sayı:8, s. 277-278)

Dergide yayınlar bölümünde ise Türk ve yabancı yazarların kaleme aldığı çeşitli kitaplar (roman, şiir vb.) tahlil edilerek eserlerin edebiyat alanına sağladığı kazanımlar, eserin içeriği, okuyucunun ilgisini çekecek özellikleri ve eserin okuyucudan gördüğü ilgiye yönelik çeşitli bilgiler yer almaktadır. Derginin dokuzuncu sayısından itibaren "Okuyucu Sahifesi" başlığı ile okuyuculara ayrılan bir köşe eklendiği görülmektedir. (Sayı:9, s. 311-312) Derginin bu bölümünde okuyucudan gelen mektuplara yer verilmesi derginin halkçılık ilkesini benimsediğinin göstergesi kabul edilebilir. Nitekim dergide de Boran'ın kaleme aldığı şu cümle bu savı destekler niteliktedir: "Bugünkü cemiyetlerin gidişi kati suretle halkçılığa doğrudur." (Sayı:1, s. 19)

2.1. Adımlar Dergisinin Amacı

Birinci sayıdaki "Adımlar" başlıklı yazıya, "Adımlar hareket seyrini bugünün artık gözle görülür elle tutulur hale gelen çıplak hakikatinden alıyor" sorusuyla başlar. Yazı "çağın koşullarına ayak uydurmak gerektiğini" vurgulayarak "deve kuşu gibi buna göz yummak kendimizi oyalamak beyhude bir kaçamak yoludur" ifadesiyle seyir halinde olan bir dünyaya ayak uydurmanın zorunluluğu ve artık bu duruma kayıtsız kalınmaması gerektiğini belirtir. Dergide "bugün geçiş halinde (transition) bulunan bir dünya içinde yaşıyoruz. Her şey hareket halinde..." dizelerinin ilerleyen sayılarda da pek çok yazıda tekrarlandığı görülür. "Zamanın seyrinin canlılığını kaybetmiş putları devirdiği", "zorla ayakta tutulmaya çalışılan fosil kıymetleri kurumuş köklerinden söküp yere serdiği" ve "bu geçiş halinin tarihin başka devirlerindeki geçiş hallerine benzemediği, bunun daha kökten daha esaslı ve baş döndürücü olduğu" belirtilir. Dergide ilerleyen sayılarda sıklıkla ele alınan hümanist yaklaşımın ve kültürel sürekliliğin "Adımlar" başlıklı yazıda şu dizelerde de sezdirilmekte olduğu görülebilir: "Cemiyetlerin bünyesinde, milletlerin milletlerle, insanın insanla olan münasebetlerinde, insanın tabiatla olan mücadelesinde, iş temposunda, münakale ve erişme vasıtasının harikuladeliğinde, yaşayışta, zevklerde velhasıl her şeyde bunun derin izlerini görüyoruz. Bu yaman seyre ayak uydurabilenler, bu seyrin akışı ile akabilenler kuruluşları ile kültürleri ile yarına geçeceklerdir. Bu sele karşı geçmiş asırların müzelik yadigarı olan kıymetlerini ayakta tutmağa çalışanlar ne kadar tutunmuş olurlarsa olsunlar bir çöp gibi ortadan süpürüleceklerdir" (Sayı:1, s. 1).

Adımlar başlıklı yazıdan yukarıdaki saptamalardan yola çıkılarak derginin yazılarında önem verdiği görüşler ve yayınlanma amacı şu başlıklar altında toplanabilir;

- 1."Milli inkılabın ileri hamlelerinin vardığı yoldan ilerleyerek ışıklı ve belirli bir yarına doğru gitmek

- 2.Bütün vatandaşların her türlü nizam içinde dünyanın ileri gidişine ayak uydurmuş tekniği ve kültürü yüksek bir millet olma yolunda ilerlemek
- 3.Arkada bırakılan halk dili, halk sözü, halk şiiri, divan yolu ile kendi özüne yabancılaşmadan ilerlemek
- 4.Ne Tamamen Garp medeniyetine aidiyetle ne de tamamen kendi içine kapanarak ilerlemeden kaçınmak (düalizmden kaçınmak)
- 5.Kültür ve insan kemalinin yalnız Yunan'da, Eski Roma'da, Rönesans'ta bulunduğu dair hatalı inanıştan kaçınmak
- 6.Geçmişin büyük kültür ve sanat eserlerini inkâr etmeden bu eserlerle geçmişe bugünden bakarak yükselmenin mümkün olduğu
- 7.Hakiki kıymetin halis, pürüzsüz ve yapmacıksız olanın halk temine verilmesi gerektiği
- 8.Sanat eserlerimizin yalnız milli olmadığı aynı zamanda beşerî olduğu, milli ve beşeri olanın bir olduğunun bilinmesinin gerekliliği
- 9.Yalnız milletin değil bütün insanlık için kaynaklığın kültür hazinesine geçecek kültür ve sanat eserlerinin kaynaklığını halk temlerini yayınlayarak (roman, şiir, türkü vb.) yapmak" (Sayı:1, s. 1-5)

Adımlar dergisinin ilk sayısında derginin amaçladığı halka önem veren, tekniği kültürü yüksek millet yaratma gayesine yönelik yazılar yer alır. Milli inkılabın ileri hamlelerinin vardığı yoldan ilerlemek sloganıyla yola çıkan dergide, millet kavramı ve millet sevgisinin içeriği Niyazi Ağırnaslı'nın kaleme aldığı "Millet sevgisi" başlıklı yazıda ele alınır. (Sayı:1, s. 6) Ağırnaslı Anadolu'yu çiçek ve meyve bahçelerinin ortasında şirin köylerden ibaret boğazına kadar tok sıhhatli mesut insanlarla dolu bir cennet olarak görmenin hatalı olduğunu belirttiği yazısında, milletin bugüne kadar yapılan tanımlarının esas itibari ile hatalı ve noksan olduğunu belirtir. Millet kavramı tanımlanırken esas olarak kullanılan aynı dili konuşmak, aynı ırktan olmak veya kimi zaman aynı dinden olmakla bile insanlar arasında müşterek kuvvetli bağın tamamen sağlanamayacağını belirten Ağırnaslı, insanların bu durumlarda bile istismara açık olduğunu belirtir. Kürt, Çerkez, Laz, Azeri gibi ayrıştırıcı üsluptan uzak durmanın gerekliliğini belirten yazar, millet sevgisinde halis olanın kendi hasis hırslarına kapılmayıp menfaatlerine köle olmayan bütün bu milletin hizmetine girmeyi şeref bilenlerde görüldüğünü belirtmektedir. Ağırnaslı daraltıcı, parçalayıcı, diğer milletlere karşı kindar bir sevgidense, bütün millet topluluğunu kucaklayıcı, yapıcı, cömert, geniş ve sıcak bir sevginin benimsenmesi gerektiğini vurgular. Benzer şekilde tekniği ve kültürü yüksek millet yaratma gayesi derginin üçüncü sayısında Başoğlu'nun kaleme aldığı "Garp Hayranlığı ve Kültür Otarşisi" başlıklı yazıda milli kültürü geliştirmek için Garp hayranlığının sebebiyet verdiği "putlaştırma" ve Garp düşmanlığı ile "ümmeit ülküsü gütmüş dindarlık" kavramlarının her ikisi de karşılaştırılarak işlenmiştir. Başoğlu'na göre putlaştırmak da garp veya medeniyet canavarı olarak addetmek de sakıncalıdır. Başoğlu medeniyet canavarından sakınılması

Sanat Cemiyet İcindir Kavramı Ekseninde Toplumcu Gerçekçilik Örneği Olarak Adımlar Dergisi

görüşünü şu sözlerle eleştirir:” Garp usta imiş biz çömez imişiz usta ile ilişkimizi kesmeli imişiz. İlim beynelmilele değilmış biz yeni baştan milli ilim yapmalı imişiz. Bir kelimeyle bunlar kültür otarşisi istiyorlar, kendimizi bir Çin seddi ile dünyaya kapayıp, durgun suların hareketsizliğine mahkûm etmek istiyorlar. Hiç bir millet bu otarşi çıkmazına kapanarak kendi ve dünyaya büyük çapta eser vermemiştir.” Başoğlu’na göre tekniği ve kültürü yüksek millet elde etmenin mümkünlüğü ise şu dizelerle anlatılır: “milli kültür hazinemizi zenginleştirecek ve dünya çapında kıymet kazanacak romanımız, tiyatromuz özünü şüphesiz kendi insan kitlemizin özünden alacaktır fakat bu kıvama gelmek için evvela kendimizi büyük dünya kıymetleriyle de zenginleştirmek zarureti var”(Sayı:3,s. 82)Benzer fikirler Boran’ın Hümanizma’nın sosyal Şartları yazısında da tekrarlanmaktadır (Sayı:8,s. 255).

Derginin *Adımlar* başlıklı ilk yazısında dönemin konjonktürel koşullarının önemi “harp yıllarında milletlerin birbiriyle maddi ve manevi alışveriş halinde olduğu” belirtilerek vurgulanmakla birlikte, bu seyir içinde derginin amacının “milli inkılabımızın ileri hamlelerinin vardığı yoldan ilerleyerek ışıklı ve belirli bir yarına doğru gitmek “olduğu belirtilir. Dergide aynı zamanda yarınlar kavramını “bütün vatandaşların her türlü nizam içinde dünyanın ileri gidişine ayak uydurmuş tekniği ve kültürü yüksek bir millet olmak” dizeleriyle tanımlanır. Derginin kaleme alınan bu ilk yazısında hedeflediği ilerleme gayesi, kendi özüne yabancılaşarak varılan bu durumdan nasıl çıkılacağına işaretlerini içerisinde barındırır. Yazıda tarihin kopuşlar ve süreklilikler sarmalından oluştuğu şu ifadelerle açıklanır: “ileri atılış boşlukta mukavemetsiz olamaz, her ileri atılış geri kuvvetlere karşı bir zaferdir” bu dizlerden sonra ise geçmişe şu ifadelerle referanslar verilir: “İleri hamleler boşlukta mukavemetsiz değil, geri hamleleri kara hamleleri yere sererek ilerliyor. Tarih hiçbir yerde hiçbir memlekette kendiliğinden olmuş ileri bir hamle kaydetmiyor. Her ileri atılış geri kuvvetlere karşı bir zafer olarak beliriyor. Bilhassa biz dünyanın dünyevi inkılap geçiren milletlerinden biriyiz. Kuruluşu çatırdamış, kıymetleri tereddidi etmiş bir imparatorluktan çıktık. Etrafımızda harabeler çöküntüler var. Bunları temizleye temizleye yol alıyoruz. Açılan şehrahlara, harabeler, yıkıntılar, temizlenerek şehrahlara oluyor. Kafamız da kültür gelişmemiz de öyle...Özümüz olan halk diline, halk sözüne, halk şiirine, divan yolunu arkada bırakarak vardık. Ve buradan evvela bugünün dünyasında tadarak dünyaya sesleneceğiz. Bunu sahnemiz müziğimiz ve yeni tatmaya başladığımız diğer nimetlerimiz için de söyleyebiliriz” (Sayı:1, s. 2)

Derginin inkılapçı duruşu eski ile yeninin mücadelesinde “yeninin galip geleceğinin” ifade edildiği bu yazıda da tekrarlanır. Dergide; “kuruluşu çatırdamış, kıymetleri tereddidi etmiş bir imparatorluktan çıkıldığı, etrafta harabeler, çıkıntılar bulunduğu bunları temizleyerek ilerleyen bu milletin özü olan halk diline, halk sözüne, halk şiirine divan yolunu arkada bırakarak varmak” dizleriyle halk biliminden kopukluğun özden kopukluk olduğuna dikkat çekilmeye çalışılır. Dergide ilerleme gayesinin ne tamamen Garp medeniyetine aidiyeti, ne de tamamen kendi içine kapanmayı içermediği belirtilmekle birlikte felsefe, cemiyet, teknik

ve kültürde her türlü ikiliğin (düalizmin) çürük ve hatalı bulunduğu belirtilir (Sayı:1, s. 2) Dergide bu düalizmler köy-şehir ikiliği ve talim ve terbiye ikiliği şeklinde belirtilmekle birlikte, Garbın “Hümanizma” anlayışının “kültür ve insan kemalinin yalnız Yunan’da, Eski Roma’da, Rönesans’ta bulunduğu inancı barındıran hatalı bir inanış” olduğu vurgulanarak eleştirilir. Garbın eleştirilen Hümanizma anlayışı, geçmişin büyük kültür ve sanat eserlerinin inkâr edilmediği bu eserlerle geçmişe bugünden bakarak yükselmenin mümkün olduğu hakiki kıymetin ise “halk temlerine” verilmesi gerektiği “halis, pürüzsüz ve yapmacıksız olanın halk temi” olduğu belirtilir. Halk hayatına karışmanın artık bir tercih değil zaruret olduğunun belirtildiği bu yazıda, halis olanın milli ve beşeri olduğu *Adımlar’ın* ise bu istikamette çalışmak için yola çıktığı belirtilir.

2.2. Derginin Şekilsel Özellikleri ve İçeriği

“Aylık Fikir ve Kültür dergisi” *Adımlar*, Mayıs 1943-Nisan 1944 yılları arasında Ankara’da 12 sayı olarak çıkarılmıştır. Derginin künyesine bakıldığında sahibi ve neşriyat müdürünün Behice Boran olduğu görülmektedir. Dergi künyesinde dergi sahibi ve neşriyat müdürü, abonelik ücreti ibareleri benzer şekilde 12 sayıda da korunmuştur. Dergide abonelik sistemi bulunmakla birlikte her sayısının 25 kuruş olarak belirtildiği görülmektedir. Künye üzerinde altı aylık abonelik ücretinin 150 kuruş, yıllık abonelik ücretinin ise 300 kuruş olarak belirtildiği ve bu ücretlendirmenin 12 sayı boyunca aynı şekilde devam ettiği görülmektedir. Derginin ilk sayısında ücretlendirme künyesi son sayfada iken 2. sayıdan itibaren “*Adımları* beğeniyorsanız Abone olunuz, Abone bulunuz” sloganıyla künye ikinci sayfaya taşınmıştır. Derginin her sayısında gelecek sayılarda hangi konuları hangi yazarların ele alacağı ikinci sayfada belirtilmektedir. Bu düzen sadece birinci sayıda 36. sayfada verilerek bozulmuştur. Derginin sayfa numaralandırma düzenine bakıldığında tüm sayıların bütünlük içerisinde “sırayla numaralandırıldığı” görülmekle birlikte, “sayfa başlama numaraları” her sayıda değişmektedir.

Derginin yazar kadrosuna bakıldığında ise Behice Boran, Muzaffer Şerif Başoğlu, Bekir Sıtkı Kunt, Prof. Hilmi Ziya Ülken, Nermin Menemencioğlu, Liko Amar, Nuri Zaimoğlu, Suat Taşer gibi yerli yazarların yanı sıra Prof. J. Combs, Prof. W. Ruben, Prof O. Lacombe, Walt Witman gibi yabancı yazarların bulunduğu görülmektedir. Yazı içeriğine bakıldığında ise Behice Boran’ın 11 sayıda yazıya sahip olduğu görülmektedir. Boran’ı Muzaffer Şerif Başoğlu 8 yazı, Bekir Sıtkı Kunt 6 yazı, Hilmi Ziya Ülken 5 yazı ile takip etmekteyken Nermin Menemencioğlu, Liko Amar, J. Combs 4’er yazı ile W. Ruben Nuri Zaimoğlu Suat Taşer ise 3’er yazı ile takip etmektedir. Dergide yayınlanan toplam yazı sayısı 73, toplam sayfa sayısı ise 408’dir. Dergide 6 yabancı yazar toplam 18 yazı yayınlamıştır. Dergide kültürel ve sosyolojik yazıları Boran, Başoğlu, Baştımar, Belen, Aytakin, Oykut ve Ülken’in yazdığı görülmekle birlikte, sanat ve edebiyat alanında eserleri ve incelemeleri ise Menemencioğlu, Zaimoğlu, Bozok, Apad, Ruben, Camborde, Humphreys’in kaleme aldığı görülmektedir.

Aylık isimlendirmeler üzerinden gidildiğinde, her ne kadar neşriyat müdürü ve yazım kadrosu değişmemiş olsa da, adlandırma açısından derginin 3 ayrı döneme ayrıldığı

Sanat Cemiyet İçindir Kavramı Ekseninde Toplumcu Gerçekçilik rneği Olarak Adımlar Dergisi

söylenebilmektedir. Bu dönemlerde ilki Mayıs 1943 ve Eyll 1943 arasındaki 5 sayı, İkinci dönem I. Teşrin 1943 ile II. Kanun 1944 arasındaki 4 sayı ve Üçüncü dönem ise Şubat 1944 ile Nisan 1944 arasındaki 3 sayıdır. Derginin genellikle ilk yazıları Boran ve Başoğlu arasında paylaşımlı olarak yapılmaktadır. Derginin ikinci dönemi olarak belirtilen dönemde ağırlıklı olarak Başoğlu'nun yazılarıyla derginin başladığı dikkat çekmektedir.

Derginin yayın içeriği kültür, sanat, edebiyat, sosyoloji, psikoloji gibi sosyal bilimler alanında geniş bir skalaya sahip olduğu grlmekle birlikte, "Hümanizma anketi"nin bulunması derginin en dikkat çekici özelliğidir. Dergide ilk üç yazıda yayınlanma amacına yönelik yazarların kaleme aldığı güncel konuların yer aldığı, Hümanizma anketinin bu yazıyı takip ettiği görülmektedir. Anket sonrası dönemin dikkat çeken romanlarının ve yerel hikyelerinin bulunduğu (genellikle 2 hikâye) ve bu yazıyı ise "Ayn içinden" bölümünün takip ettiği görülür. Ayn içinden stnlarında "günün mşahas seyrinden bazı tipik olaylar yakalanarak bunların fikir ve kültür hayatı üzerindeki manasının objektif bir surette kıymetlendirilmeye çalışılacağı" belirtilmektedir (s. 30). Son olarak yayınlar bölümünde ise yerli yazarların kaleme aldığı çeşitli kitaplar (roman, şiir vb.) tahlil edilerek eserlerin edebiyat alanına sağladığı kazanımlar, eserin içeriği, okuyucunun ilgisini çekecek özellikleri ve eserin okuyucudan gördüğü ilgiye yönelik çeşitli bilgiler yer almaktadır.

Dergide yerel yazarlar tarafından yazılan 11 hikâye, 3 şiir bulunmasına ek olarak dergide Boran'ın "Bugünkü cemiyetlerin gidişi kati suretle halkçılığa doğrudur" (Sayı:1, s. 19) ifadesi derginin halkçılığı benimsediğinin göstergesi olarak kabul edilebilir. Benzer şekilde her sayıda yerli ya da yabancı yazarların kaleme aldığı eviri kitaplar, bazen şiirler eleştirel notlarla birlikte tanıtılmaktadır. Örneğin dergisinin ikinci sayısında T.S. Eliot'ın Harap lke (Waste Land) adlı şiirinin son birkaç satırı (son birkaç satır vermenin haksızlık olacağı belirtilmiştir) verilerek şiirin hepsi okunsa bile bu satırlardan mana çıkarmanın g olacağı ifade edilmiştir. Boran'ın "vuzusuzluk temayülü" adını verdiği bu durum modern şiirin sorgulandığı ve sanatın eğer halk tarafından anlaşılmıyacaksa ne ifade ettiğinin anlaşılmaya çalışıldığı bir yazıdır. Anlaşılmayan şey neyi ifade edebilir? sorusunun okuyucuya yöneltildiği bu yazıda, ikili karşıtlıklar üzerinden sanat sanat içindir ve sanat cemiyet içindir iddialarına cevaplar aranır (s. 41). Buradan yola çıkılarak derginin toplumcu sanat anlayışını benimsediği ifade edilebilir.

Benzer şekilde ikinci sayıda Muzaffer şerif Başoğlu'nun kaleme aldığı Irk Psikolojisi kitabı dönemde ırklar arasında üstünlükleri savunan Eugen, Fischer, Bauer, Lenz ve Gunther gibi düşünürlerin aksine üstünlükleri reddettiği zekanın yetişme muhitine göre değişmeler gösterdiğinin açık şekilde bilimsel perspektifte anlatıldığı belirtilerek okunması tavsiye edilmiştir (Sayı:2, s.76). Derginin nc sayısında ise John Steinbeck'in Gazap zmleri (Grapes of Wrath) incelenmiş, hatta yazının devamında kitaptan bir bölüm verilerek dönemin Amerika'sında kaleme alınan bu hikâyenin uyandırdığı yankıdan bahsedilmiştir. Kaliforniya'da geçen bu üzücü hikayenin Kaliforniya iftiler Birliği ve ona benzer kuvvetli patronlar tarafından öfkeyle karşılandığı, hatta Steinbeck'in kitaplarının toplatılıp yakıldığının belirtildiği yazıda, aynı zamanda romanın filme uyarlandığı ve romanı senaryoya

çeviren şirketin Steinbeck'in hikayesinin hakikat olup olmadığını kontrol etmek için Kaliforniya'nın büyük çiftliklerine kendi müfettişlerini gönderdiği ve hikayenin Steinbeck'in anlattığından çok daha korkunç olduğu belirtilir. Steinbeck'e övgüler dizilen yazıda ona muadil Jack London'ın da okunması gerektiği belirtilir (Sayı:3, s.92).

Adımlar dergisinin "Yarınlara milletimiz ve insanlık için dünden daha parlak imkânlarla gebe olduğuna inanıyoruz" (Sayı:1, s. 4) fikri derginin neşriyat müdürü Boran'ın kaleme aldığı yazılarda da sıklıkla dile getirilir. İlim ve cemiyet başlıklı kaleme aldığı yazısında Boran, ilim ve cemiyet arasındaki sıkı bağa değinerek, ilim adamının yalnızca çalışmalarını yürütmekle kalmaması gerektiğini, ilmi faaliyetin toplumun gözüyle görüldüğü zaman anlam ifade edeceğini, ilmin insan ve cemiyet için olduğunu açıkça belirtmektedir. İlimi metodun sosyal gerçeğe tatbikinin önemine değinen Boran, derginin duruşunu haber veren "halkçılık" söylemini cemiyetlerin yaşadığı eski ve yeni değerlerin çatışmasında ilmin önemine yer verdiği yazısında şu dizelerle dile getirir: "Bugünkü cemiyetlerin gidişi katı suretle halkçılığa doğrudur" (Sayı:1, s. 19).

Adımlar, hemen hemen bütün sayılarında halkı aydınlatmak, halka yönelik içerikler sunarak halka yaklaşmak gayesi gütmekle birlikte, halkı geliştirecek ve halka katkı sağlayacak içerikler üreterek bu alanda öncü olmaya çalışmaktadır. Yazılarında halktan bir kişinin kendi hayatından parçalar bulabileceği gündelik kaygıları içeren hikâyelere yer verdiği gibi, ulaşmak istenilen Garp medeniyetinin önemli eserlerinden de tercüme vererek halkı aydınlatma işlevini yürüten bir nevi "kültür elçiliği" yapan bir dergi olduğu söylenebilir.

Halka yönelik içerikler sunarak kültür elçiliği işlevini üstlenen dergide okuyucu içeriklerde kendinden ya da hayattan anekdotlar bulabilmektedir. Derginin üçüncü sayısında yer alan Bekir Sıtkı Kunt'un "Küfeci Çocuk" (Sayı:3, s. 99) adlı hikâyesi ya da aynı yazarın birinci sayıda kaleme aldığı Beşibirlik (Sayı:1, s. 24) adlı hikâyesi derginin bu işleviyle ilgili örneklerindendir.

Dergide Nermin Menemencioğlu'nun kaleme aldığı "Bu Harp Yıllarında Fransız Şiiri" (Sayı:1,s. 11), "Büyük Bir Amerikan Romancısı Steinbeck" (Sayı:3, s. 90), Nuri Zaimoğlu'nun kaleme aldığı "Sovyetlerde Roman" (Sayı:7,s. 234) ile Behice Boran'ın kaleme aldığı "İngiliz Romanının Sosyal Cephesi" (Sayı:7, s. 237) adlı yazılarla Garp medeniyetinin önemli eserleri halka tanıtılmaktadır. Bu tanıtımla okuyucunun romanın çeşitli ülkelerdeki seyrine tanıklık etmesini sağlanmaktadır. Dönemin koşullarının yansıtıldığı bu eserlerle ilgili dergide minik anekdotlar verilerek –örneğin halkın harbe dair romanlara karşı ilgili olduğu vb.- topluma bu alanda katkılar sağlanmaktadır.

Dergide sıklıkla insanı temel alan yazıların kaleme alındığı "yalnız milletin değil bütün insanlık için kültür hazinesine geçecek kültür ve sanat eserlerinin kaynaklığını" yapma misyonunu sürdürmektedir. Örneğin Hüsnü Baki'nin derginin altıncı sayısında yayınlanan "İleri anlayışta modern şehircilik" başlıklı yazısında, Grek demokrasinin yarattığı değişim ve bunun sonucunda mimaride makyasın değişmesi ve insanın ölçü olarak alınmasını ele alan Baki, ilk defa Grek medeniyetinde insan mefhumuna rastlandığını belirtmektedir. Baki, insan

Sanat Cemiyet İçindir Kavramı Ekseninde Toplumcu Gerçekçilik rneği Olarak Adımlar Dergisi

mefhumunun Grek medeniyetinin mimarisi ve Őehircilięine tesirini incelediği bu yazısında Yunan felsefesinin bahsettiği insanı tanımlamakla başlar; “Yunan felsefesinin bahsettiği insan Yunan Őehrinin esas sahibi ve sakini insan Atinalı olmalıdır. Tüysüz iki ayağı üzerinde duran, düşünen konuŐan bu hayvan Atina hemŐerisi değilse yani bir kelime ile esir ise o Grek mefhumuna aykırı bir insandır. Grek medeniyetinde kendisine verilen ancak ırgatlık payesidir.” Baki antik yunanda (Grek medeniyetinde) Atina’da Atinalı anne babadan doğan hr erkeklerin vatandaş sayılması- kle, kadın ve yabancıların dıŐlanması- anlayışına değinerek ve bunu insan mefhumu üzerinde temellendirmektedir. Buradan yola çıkan Baki “medeniyetimizin temellerini hür insan kurmuŐtur” çıkarımını Grek medeniyetinden yola çıkararak yapmaktadır. Grek medeniyetinin ardından Roma ve Orta ağa dair çıkarımlarda bulunan Baki, ŐehirleŐmenin insan odaklı aŐamalı olarak nasıl gerçekleŐtięini Şu sözlerle belirtir: “tarihte Őehirlerin gerek kuruluşu gerek inkiŐaŐı yalnız bir teknik ve estetik meselesi olmakla kalmamıŐ aynı zamanda bir sosyal meseledir” (Sayı:6, s.194-195). Benzer Şekilde derginin yedinci sayısında Profesör Camborde’ un kaleme aldığı “Bugünkü Fransız edebiyatında İçtimai Roman” başlıklı yazıda romanın “insan muhiti hakkında bilgiler veren içtimai hayattın ayrılmaz bir parçası” olduğunu ifade eder ve insan emeiği üzerine eserler kaleme alan Pierre Hump’tan alıntılar yapar. Hump’ın insan emeiği üzerine eğildiği bu romanlarda emeiğin mahsulü, iŐçilerin hayatı ve yaŐadıkları zorluklar sembolik ŐahıŐlar üzerinden anlatılır. Rail-Demir yolu ve Keten adlı romanlar üzerinden yapılan tahlilde Camborde, Hump’ın edebiyata yeni bir görüş getirdiğini ve eserlerinin asıl kıymetinin insani eda ve ıstıraba mütemadi bir alakada bulunduğunu romanları irdeleyerek anlatır (Sayı:7, s. 220). Benzer roman çözümlemesini İngiliz Romanının Sosyal özümlemesi başlıklı yazıda Boran yapmaktadır. Boran, İngiliz romanını beş kategoriye ayırarak her romanın dönemin sosyal koşullarından etkilenerek geliŐtięinin altını çizmektedir. Boran, İngiliz romanının burjuva sınıfının kadın-aŐk ve aile temalarından feminizm-din sarmalına, buradan da orta sınıf aristokrasisinin yaşadığı aŐırılıkları konu aldığı Şekilde kategorilendirmektedir. On dokuzuncu yüzyılın yarısında ise toplumsal koşulların etkisinde kalarak sosyal romana doğru evirilen tüm bu roman türleri arasında İngiliz tarihi romanının, realiteden kaçıŐı simgeleyen romantik tarihi romanı bünyesine katacağının tahlilini yapmaktadır (Sayı:8, s. 237).

Derginin ikinci bölümünün baŐlangıı olarak nitelendirebileceğimiz yedinci sayıda, diğer sayılardan farklı olarak, “Cumhuriyet İnkılabımızın Tarihi Manası” baŐlıęıyla tıpkı birinci sayıda derginin amacının anlatıldığı giriş bölümü gibi “Adımlar” yazarlı bir yazı yayımlanmıŐtır. Yazı Şu satırlarla anlatılır: “büyük tarihi olayların geçtiği devrin içinde olmak o devrin hadiselerini tam kıymetlendirmek ve manlandırarak işini zorlaştırabilir, hadiselerin içinde olan insanda daha sonraki nesillerin geniş görüş zaviyesi yoktur. İnsan kendi devletine geleceğin görüş zaviyesinden bakamayacağı için hiç değilse geriye dönerek kendi devrini bütün tarihi seyir içinde görmeye çalışarak manlandırabilir ve manlandırılmalıdır da...” Tarihe panoramik perspektiften bakarak hadiselerin geleceğe uzanışının tahlil edilmek istenildiği bu yazıda, inkılap ile ilgili olarak yeni unsurlar ve eski nizam atıŐması üzerinden çıkarımlar yapılır (Sayı:7,s. 177).

Yazıda inkılap “eskiyi temsil eden kuvvetlerle savaşım yendikten sonra cemiyetin eski yapısını ortadan kaldırıp yeni yapısının esaslarını kuran sosyal değişimler serisi” şeklinde tanımlanır. “İstiklal savaşının kabulü, Cumhuriyet’in ilanı ve sonra gelen yıllarda yapılan içtimai müesseselerin değiştirme hareketi bir asırdan fazla bir zamandan beri devam edegelmiş olan tedrici değişimlerin “inkılap olarak nitelendirildiği bu yazıda döneme ait çözümlenmeler (yapı değişimi-iktisadi organizasyon değişimi-nüfusun ayrıldığı teşkil ettiği sistemin değiştiği) yapılır. Garp emperyalizmi ve Garplılaşma üzerinde durulan yazıda, “Garp emperyalizminin zorlayarak açtığı cemiyetlerde Garplılaşma hareketlerinin her memleketin kendi iç şartlarına ve tarihi seyrine göre değişiklik göstereceği” ve “Garplılaşmanın Garbı taklit etmek olarak anlaşılmasının yanlış olacağı” belirtilir. Osmanlı Devleti üzerinden yapılan tahlilde, “Garplılaşma hareketi tepeden ve merkezden cemiyet yapısının en üst kısmından başladığı” belirtilmekle birlikte, her ne olursa olsun cemiyet yapısının üst ve dış kısmında yapılan değişikliklerin ancak asıl temelde olan değişikliklerle desteklendiği takdirde ve nispette sürekli olacağı ifade edilir. Yazıda, “Garbın iç yapımıza müdahalesini ifade eden kapitülasyonların kaldırılması ve iktisadi devletçilik sisteminin benimsenmesi”, “cumhuriyet rejiminin en büyük başarısı” olarak tasvir edilirken, Cumhuriyet’in ilanıyla birlikte artık şark kültürü ve garp medeniyetini telif etmek değil, fakat Garp medeniyeti ve kültürü içinde kendi kültürümüzü yaratmanın mümkün olduğunun altı çizilir. Yazı Garbın teknik kültüründen yararlanırken sadece ileri hamleleri olmadığını belirterek ve hangi Garp? sorusunu cevaplayarak sonlanır. Derginin genel yayın politikasıyla örtüşen “daima ileri olan, refaha hürriyete, halkçı rejime götüreceğimizin tarafındayız” ifadesi bugünkü dünya hadiselerine karşı ilgisiz kalınmayacağı, Cumhuriyet’in mukadderatı ve onun yirmi yıllık kazançlarının korunmasına vurgu yapılarak hür insanların yaşayacağı müsavi, sosyal ve siyasi şartlar altında sulh ile yaşanılacak ışıklı ileri istikamete ulaşmaya çalışmanın ödev olduğu belirtilerek sonlandırılır (Sayı:7, ss. 210-214). İnkılap temasına ağırlıklı bir şekilde yer veren yedinci sayıda Hilmi Ziya Ülken’in Felsefi Mektup başlıklı yazısında da roman ve inkılabın örtüştüğü hususlar üzerinde durularak romancının aynı zamanda inkılabı hizmet eden işlevi olduğu Dostoyewski, Balzac gibi romancılar örnek verilerek anlatılır (Sayı:7, s. 218). Romanı bir vicdan mahkemesi, Romancıyı ise aynı zamanda bir sosyolog olarak tanımlayan Ülken, “Trajedi insanın kaderle mücadelesidir, roman ise vicdan mahkemesidir” ifadesiyle vicdan mahkemesi yönüyle romanın sahip olduğu sosyal karakteri vurgular (Sayı:7, s. 219).

Bu bilgiler ışığında *Adımlar* dergisinin üçüncü dönemi olarak nitelendirdiğimiz onuncu sayısından itibaren ise ağırlıklı olarak iktisadi ve sosyal çözümlenmeler yapıldığı ifade edilebilir. Zira İstihsalin geriliği (Sayı:10, s. 313), Türkiyat İktisat tarihinde feodalizm (Sayı:10, s. 316), Harp ve Fiyat siyaseti adlı broşüre dair (Sayı:11, s. 360), Bugünün Şehircilik meseleleri (Sayı:12, s. 394), Psikoloji ve yeni neslin Yetiştirilmesi (Sayı:10, s. 327) başlıklı yazılar kültürel perspektiften fikir perspektifine doğru bir eğilim olduğunu gösteren bazı örneklerdir.

Adımlar dergisinin Cumhuriyet rejiminin beklentileri konusunda destekleyici olduğu görülür. İlk sayıda belirtilen amaçlar arasındaki şu ifadeden yola çıkılarak derginin

Sanat Cemiyet İçindir Kavramı Ekseninde Toplumcu Gerçekçilik Örneği Olarak Adımlar Dergisi

İnkılapların ve Cumhuriyet değerlerinin savunucusu olduğu ifade edilebilir: “Milli inkılabın ileri hamlelerinin vardığı yoldan ilerleyerek ışıklı ve belirli bir yarına doğru gitmek.” *Adımlar*, Cumhuriyet ideallerini yücelten, milli değerlere ve halk temine önem verir ve yüksek kültüre ulaşmanın kendi kültürümüzle barışıp ne tamamen Garbın kölesi ne de tamamen kendi içimize kapanarak kendi kendimizin esiri olmadan gerçekleşeceğine inanır. Derginin Ağustos 1943 tarihli dördüncü sayısının ilk yazısının Lozan sulhuna ayrılması, benzer şekilde II. Teşrin 1943 tarihli yedinci sayısının Cumhuriyet inkılabımızın tarihi manası başlıklı bir yazıyla başlaması tarihsel bir panorama niteliğindedir. *Adımlar* imzalı bu yazıda “büyük tarihi olayların geçtiği devrin içinde olmak o devrin hadiselerini tam kıymetlendirmek ve manâlandırmak işini zorlaştırabilir, hadiselerin içinde olan insanda daha sonraki nesillerin geniş görüş zaviyesi yoktur” ifadelerinden anlaşılacağı üzere bu dönem tarihi seyir içinden çözümlenmeye ve hadiselerin geleceğe uzanışının tahminine çalışılır.

Adımlar Dergisinin Çözülmesi

Adımlar dergisinin sanat ve kültür alanında yayınladığı eserlerin yoğunlukta olduğu bilinmekle birlikte, derginin “sanat sanat içindir sanat toplum içindir” kavramının önemini özellikle vurguladığı görülmektedir. Derginin Hümanizma anlayışı ve kültür alanında sağladığı katkılar, insanı merkeze alan toplumcu perspektifi üzerinden sanat cemiyet içindir kavramı ekseninde eserleri kaleme aldığı ve sanatı halka yaklaştırmaya çalışarak toplumcu sanatı yaygınlaştırmayı ilke edindiği ifade edilebilir. Derginin sanatı halka yaklaştırma çabası ise ilk sayısındaki şu ifadelerden anlaşılabilir:

“Yarın yalnız milletimizin değil, bütün insanlığın da kültür hazinesine gerçek kültür ve sanat eserlerimizin büyük kaynağı şüphesiz halkımızın özünden tabii bir surette çıkmış olan söz türkü şiir mizah hazinesidir. Yarının büyük Türk romanı, Türk komedisi, Türk dramı, Türk senfonisi özünü şüphesiz bunlardan halk kitlelerinin hayatından alacaktır. Hakiki kıymet ancak halk temlerindedir” (Sayı 1 s.4).

2.3. Dünya Hemşeriliği -Hümanizma Anlayışı

Derginin “hümanizm” kavramına verdiği önem kaleme alınan pek çok yazıda gözlemlenebileceği gibi, düzenlenen anket veya ikinci sayısında bir Hümanizma sayısı çıkarılacağına dair yapılan duyurudan da anlaşılabilir (Sayı:2, s. 62). “*Adımlar*’ın Hümanizma Anketi” başlıklı yazıda dönemin önemli kültür ve fikir adamlarına (Yunus Kazım Köni, Prof O. Lacombe, Nurullah Ataç, Doç. Orhan Burian) Hümanizma ile ilgili şu iki soru sorularak Hümanizma kavramının ne olduğu derli toplu şekilde açıklanmaya çalışılır: 1) Hümanizma nedir? 2) Bugünün fikir ve kültür gelişmesinde Hümanizmanın manası ve rolü ne olabilir? (Sayı:2, s. 62) Hümanizma nedir sorusuna pek çok düşünürün katkılarıyla derginin çoğu sayısında cevaplar arandığı görülmektedir. Örneğin Yunus Kazım Köni hümaniteyi; “yeryüzünde yaşayan insanları, sınıf, din, millet ayrılıkları gözetmeksizin bir tutmak ideali

olarak tanımlayıp Hümanizmayı “insanlığın kültür, uygarlık alanlarında meydana getirdiği eserleri eğitimin vasıtası kılmak cereyanı” (Sayı:2, s. 63) olarak ifade etmektedir.

Benzer şekilde Prof. L’acombe Hümanizmanın tasvirini yapmaktan kaçınarak ve ancak hadiseler arasındaki yerinin gösterilebileceğini belirterek hümanistleri “insanın vekarını yükseltmek vazifesini üzerlerine alan on beş ve on altıncı yüzyıl düşünürleri” (Sayı:3, s. 84) olarak tanımlamaktadır. Orhan Burian (Sayı:3, s. 85) ise Hümanizmayı “aklının işleyişine inanıp bel bağlayan insanoglunun tarafsızlık disiplini meşkedecek hakikate varış yolu” olarak tanımlamaktadır. Nurullah Ataç (Sayı:4, s. 121) ise Hümanizmayı “insanı kendi çevresinin kendi zamanının dışında düşünmeye alıştıran yol” olarak tanımlamakla birlikte neden yeni diller değil de eski diller sorusuna yazısında çözümler aramaktadır. Ataç’a göre bu sorunun cevabı basittir: “yaşayan dillerin en büyük şairleri, filozofları son beş yüz yıl içerisinde gündeme gelmişler ve eserlerinde ihtiyaçlarımıza, zevklerimize çok yakın mevzularla kendimizle karşılarız”, oysaki “ölmüş diller o dilleri konuşmuş, yazmış milletlerle birlikte tarihe karışmışlar ve bize büsbütün yabancı olmuşlardır.” Dördüncü sayıda Prof. George Rohde’nin yeni Hümanizmayı ele aldığı ve Mebrure Osman Tosun’un çevirdiği yazıda ise yeni Hümanizmanın önceki medeniyetlere ihtiyacı olduğu buna ek olarak eski dönemler ve özellikle de dillerin bilinmesi gerektiği fikri ele alınmaktadır (Sayı:4, s. 123).

Rohde, Antik Hümanizmanın mektep Hümanizmasından daha fazla ruhları cezbediğine değindiği yazısında geleceğe dair tasavvurlarından da bahsederek Hümanizma anlayışının gelecekteki olası istikametine dair ipuçları vermektedir: “Antik çağlar mektep Hümanizmasının en parlak devrindeki zamandan daha fazla ruhları cezbedip tahrik etmektedir. Belki yine öyle bir devir gelecektir ki, içinde hümanistik tahsil ve terbiyenin de eksik olamayacağı müşterek bir tahsil ve terbiye esas olacaktır” (Sayı:4, s. 123).

Rohde’ye göre Antik çağlarla yeni karşılaşmalardan ortaya çıkan yeni Hümanizmanın ilkeleri ve muhafaza edeceği şey ise şu şekilde özetlenir:

“1.Ferdin manevi hürriyeti, devrin temayüllerine karşı müstakil ve kritik bir vaziyet alma, günün değişen her modasına uymaktan vazgeçme

2.Tahsil ve terbiyenin kıymet olduğu, tahsil ve terbiyenin bir gaye için vasıta olmadığı, bilakis başlı başına bir kıymet bulunduğu

3.Manevi ananelere karşı saygı, bu ananelerin zamanın değişen temayülleri sebebiyle ihtiyari değişmelere karşı himayesi

4.Beşerin en kıymetli mülkü olarak kabul edilmesine lazım gelen ‘dil’e karşı mesuliyet hissi, dil islahına karşı istek ve dilin kıymetine zarar getiren devir temayüllerine karşı namuskârlık” (Sayı:4, s. 123).

Ziya Orkut ise hümanizmi ontolojik ve epistemolojik açıdan tanımlamayı tercih etmiştir. Buna Göre Orkut kavramı insani anlamına gelen latince “hümanus” sözünden alındığını belirtmekte ve bu kavramın dar manasında “dünya hemşeriliği”, “insana üstün bir

Sanat Cemiyet İcindir Kavramı Ekseninde Toplumcu Gerçekçilik Örneği Olarak Adımlar Dergisi mevki verme” şeklinde ifadesini bulduğunu söylemektedir. Orkut’a göre “bugün insana layık olduğu değeri veren, ırk ve zümre farkı göstermeksizin insanlığı tazyik ve soygundan kurtaran şahsiyetleri öldürüp fertleri köleleştiren münasebetleri tasfiye edecek olan ve bu suretle halk kitlelerinin menfaatine tam uygun olan bir halkçı hümanizma ihtiyacını dünya daha ziyade hissetmektedir” (Sayı:5, s. 166).

2.4. Toplum için Sanata Adımlar

Tarihsel perspektifte kültürün bir parçası olarak değerlendirilebilecek sanat ve sanat eserleri her toplumda kendi kültürü nezdinde farklı yansımaları bünyesine dahil ederek toplumları tanımlamaktadır. Her toplumun sanat eserini algılayışı dahil olduğu kültürün unsurlarını bünyesinde barındırmakta ve zamanla değişmekte ve toplumu simgeleyen bir ürüne dönüşmektedir. Sanat eserlerinin niteliği de bu çerçevede değişmektedir. Geçmişten günümüze ise sanatın toplumun mu yoksa sanatın mı geliştirilmesi için yaratılacağı hususu sıklıkla tartışılan bir konu olagelmıştır.

2.4.1. Sanat Cemiyet İcindir veya Sanat Sanat İcindir Sorunsalı

Sanat Türk Dil Kurumunun Türkçe sözlüğünde “Duygu düşünceleri gözle ve gönle hitap edilecek şekilde söz, yazı, resim, heykel vb. ifade etme konusundaki yaratıcılık” (TDK,2024) şeklinde tanımlanmaktadır. Schelling’e göre sanat salt güzel görüngülerin yaratımını amaçlayarak bu görüngülerin aldatıcı yansımalarını gösterendir ve bu sebeple duyusaldır (Schelling,2020s. 42) Aristoteles’e göre sanat taklit (mimesis) iken sanat eserleri ise taklit ürünüdür ve bu doğrultuda sanatın işlevi aldatıcıdır (Yetişken,2012,s. 28-29), Platon’a göre sanat insan ruhunun hayatında sonsuz güzeli elde etme çabasının ürünüdür (Ülger,2013,s. 17). Read’e göre sanat samimiyetle yaklaşıldığında bilinçsizlik alanına hapsolmaya eğilimli içgüdüsel bir gücü temsil eder (Read,2018,s .21), Gombrich ise sanatın olmadığını sanatçının olduğunu iddia etmektedir (Gombrich,2022,s. 14). Soysaldı’ya göre sanat “bir duygunun tasarımın veya güzelliğin anlatımında kullanılan yöntemlerin tamamı veya bu anlatım sonucunda ortaya çıkan üstün beceri”(Soysaldı,2018,s. 307) iken, Eliri’ye göre sanat sanatçının yaşadığı döneme toplumsal yapıya göre değişen biçim yaratma eylemidir (Eliri,2013,s. 64) Kısacası sanat geçmişten günümüze insanın kendini anlatmasını sağlayan toplumsal yapıya ve zamana göre değişiklik gösterebilen bir vasıta. Sanatçı ise bu vasıtayı kullanıp yönlendiren, toplumsal yapıdan etkilenen ve aynı zamanda eserleriyle toplumsal yapıyı etkileyen bir nevi yaşam mimarıdır. Bu konuda sanatçının eserlerini üretirken toplumla etkileşim içerisinde olup toplumdan beslenmesi ve toplumu etkilemesi ya da eserlerini sadece estetik haz odaklı yaratması sorunsalı ortaya çıkmaktadır. Sanatın toplum ya da sanat odaklı oluşunu ise şu şekilde özetler: Balkır’a göre (2020) sanatçı sadece üretime odaklanıp kendini bir fanus içinde izole tutan sanat için sanat yapan sanatçılar ve içinde bulunduğu toplumun gereksinimlerine uygun onların anlayacağı şekilde eserlerini işleyen toplum için sanat yapan sanatçılar olarak iki şekilde kategorilendirilmektedir (s.34).

Toplum için fayda oluşturma amaçlı ya da sadece kişisel estetik beğenilerine ya da değer yargılarına hitap ettiği için sanat eseri üretme şeklinde sanatı sanatçıyı ve toplumu kısıtlamak her ne kadar doğru olmasa da bu tartışma uzun süredir devam eden bir sorunsal halini almıştır. Sanatın tarih boyunca gerek estetik kaygıları tatmin amaçlı, gerek toplumu eğitme amaçlı gerekse propaganda amaçlı çeşitli şekilde araç olarak kullanılmıştır. Örneğin Elizabeth İngiltere’inde propaganda amaçlı tiyatro oyunları yazıldığı (Yerli,2017, ss. 76-85) ya da Hitler Almanya’ında savaş desteğini artırma amaçlı propaganda afişleri hazırlandığı (Çakı,2018, ss. 24-38) bilinmektedir. Benzer şekilde kültür devrimini destekleme amaçlı Çin de okuma alışkanlığının propaganda posterleriyle yaygınlaştırılması (Gazi;Çakı;Gülada; Çakı,2020,ss. 406-431) ya da Meksika’da devrimi destekleme ve ulusal kültürü yeniden kazandırma amaçlı duvar resimlerinin kullanılması (Aksoy ve Elmas,2020, ss. 396-412) gibi Erken Cumhuriyet Türkiye’inde ulus bilincini pekiştirme amaçlı sanatın müzeler aracılığıyla kullanımı (Yılmaz,2023, ss.20-37) ya da Köy enstitüleriyle sanatın halka yaklaştırıldığı (Tunç,2009, ss. 30-34) bilinmektedir. Tüm bu örneklerde sanatın ve sanatçının toplumla birlikte toplumu beslemek toplumu eğitmek ya da yönlendirmek amaçlı sanatı araçsallaştırdığı görülebilmektedir. Sanat ister sanatçının kendini ve estetik hazlarını ifade etme aracı isterse toplumu eğitme amaçlı kullanılсын her koşulda duygu ve düşünceleri aktarım aracı olma işlevini korumaya devam etmiştir. Sonuç olarak sanatçı her ne kadar kendini toplumdan soyutlamaya çalışsa da bağlı olduğu kültürün yansımalarını eserlerine yansıtmaktan kaçınması pek mümkün görünmemektedir.

2.5. Adımlar Dergisinde Sanat Cemiyet İçindir Perspektifinde Kültür ve Toplum Anlayışı

Adımlar’da ilk sayıda belirtilen amaçlar doğrultusunda yazıların çeşitli amaçlar doğrultusunda kaleme alınmış olması, gerek neşriyat müdürü, gerek sıklıkla yazılar yayınlayan yazar kadrosu, gerekse onların haricindeki halktan yazarlarca derginin amaçladığı doğrultuda ve derginin kaygılarını benimser şekilde yazılar kaleme almaları, derginin genel itibarıyla tutarlılık gösteren ve “bütünlüğü olan bir yayın” olduğunu ifade etmektedir. Her sayıda “insanı odak alan” ve topluma yararlı olacak eserler konusunda halkı bilinçlendirmeye çalışan, önemli günlerde ise (Lozan sulhu, Cumhuriyet İnkılabımızın manası,1944’e girerken vb.) günün öneminin ve tarihi perspektifinin anlatıldığı çeşitli giriş yazılarına yer verilerek bir nevi halkın bilinçlendirilmeye çalışıldığı görülmektedir. Örneğin Boran’ın “sanat sanat içindir sanat cemiyet içindir” başlıklı yazısında bu iki iddia sorgulanarak sanatın toplumdan kopamayacağı ifade edilir. Boran’ın “sanatçı ister farkında olsun ister olmasın zaruri olarak mensup olduğu devrin cemiyetin zümrenin ... kıymetlerini, görüşlerini eserlerinde aksettirir” görüşü ile bu iddia somutlaştırılır. (Sayı:2, s. 38) İnsan ve içtimai nizam(Sayı:1), Hümanizma ve insanlık (Sayı:8) şeklinde yazılarla insan odaklılığın pekiştirilmesinin yanında kültür odaklı yazıların da sıklıkla paylaşıldığı görülmektedir.

Sanat Cemiyet İçindir Kavramı Ekseninde Toplumcu Gerçekçilik rneği Olarak Adımlar Dergisi

Boran, görüşünü tahlil ettiği yazısında sanatçının eserinde bir tek bir hayat görüşü gütmediği, gütmemesi gerektiği, Aksi takdirde eserin propaganda olacağını sanatsal değerini kaybedeceğini belirtir. Sanat sanat içindir görüşünü sanatçının diğer insanlarla müşterek olan herkesin iştirak ettiği veya edebileceği, herkesin anlayabileceği ruh hallerini ifade etmediğini belirtir. Bu görüşü sanatkarın daha duygulu bir insan oluşu başkalarının duymadığını duyan bir mizaca sahip olduğu “Sanatçıda güzeli duymak hassasiyeti” olduğundan bahseder. Sanat sanat içindir görüşünde sanatkarın tutumuna değinen Boran’a göre: “Sanatkr çalışırken eserinin hitap edeceği zümre ile ilgilenmeyebilir; sırf kendisini tatmin etmek için eser yaratabilir. Eserinde Őuurlu olarak hiçbir görüşü, bir tez ifade etmeyebilir. Fakat onun ruh hali içinde çalışması eserinde gerçekten sosyal Şartları, bir hayat görüşünü aksettirmemesi demek değildir...Sanat faaliyetinin mahiyeti icabı sanatkâr ilim adamından daha fazla, çok daha yakın bir surette eserinin içtimai çevrede bıraktığı tesirle alakadardır. Okuyucusuz edebiyat olmaz” (Sayı 2, s. 39). Boran sanatın ve sanatçının toplumdan kopamayacağını bu sebeple sanat için sanat görüşünün anlamsızlığını kaleme aldığı yazında sıklıkla yinelemektedir. Sanatçının içinde bulunduğu toplumun kültüründen kopamayacağı Gaugin’den örnek verilerek pekiştirilir. İçinde bulunduğu topluma ksp Garp medeniyetinden kaçıp sıcak iklimlere giden Gaugin’in eserlerini teşhir etmek için bırakıp kaçtığı cemiyete tekrar gittiği ve serleri büyük alakayla karşılanmayınca kızdığı belirtilir. Boran bu durumu ise “Sanatçı ister farkında olsun ister olmasın zaruri olarak mensup olduğu devrin cemiyetin zümrenin hatta bazen kk bir kliniğin kıymetlerini, grşlerini eserlerinde aksettirir” sözleriyle cemiyetten kopuk bir sanat ve sanatçı tasavvurunun yanlışlığını vurgular.

Dergide roman türünün tercih edildiği oldukça açıktır, fakat hikyede özellikle halktan gelen hikayelerin de yayınlanmasıyla halk odaklı, hümanist bir eğilim olduğu görülür. Dönemin toplumsal koşullarının yansıdığı eserler -özellikle romanlar- dünya edebiyatına katkı sağlamış pek çok yazarın eseri incelikle işlenir. Bugünün Fransız Romanı (Sayı: 2, s. 47), Büyük bir Amerikan Romancısı Steinbeck Zamanımızın en büyük Amerikan romanı, Büyük Romancı, Morgan’nun Şehvet ve Cevbe Romanı, Sanatın sosyal Şartları ve roman, Bugünkü Fransız edebiyatında içtimai roman, Harpsonu Alman edebiyatında bir sulh muharriri, Amerikan romanında yeni istikametler, Fransız içtimai romanı bunlardan bazılarıdır. *Adımlar* tanıtımında her ne kadar “fikir ve kültür dergisi” olduğu söylense de, fikir eserlerindense ağırlıklı olarak kültürel eserlere yer verildiği görülür. Roman zerine yazılan bu eserlere ek olarak her sayıda hikâye paylaşımının yapılması ve Őiirlere yer verilmesi- Gle ve bülbüle Dair (s. 10), Bu harp yıllarında Fransız Şiiri (Sayı:1, s.11), iloğlan (Sayı:4,s. 127) vb.- kültürel ynn fikirsel yöne tercih edildiğinin göstergesi kabul edilebilir. Walt Witman’ın, Nermin Menemencioğlu’nun, Liko Amar’ın, Behice Sadık Boran’ın, Prof. J. Camborde’nin, Burhan Arpad’ın, Rıfat Ilgaz’ın, Prof. W. Ruben’in, Nuri Zaimoğlu’nun, Zeki Baştımara’nın, Suat Taşer’in, Enise Apak’ın, Hüsamettin Bozok’un kültüre ve roman ve Őiire dair hümanist

perspektiften ele alarak yaptıkları denemeleri hümanizmi halkçılığı bir yazı türü olarak temsil etmektedir.

Romana neden ağırlık verildiği Hilmi Ziya Ülken'in "Felsefi mektup" başlıklı yazısında alt okumalarla anlaşılmaktadır. Ülken'in belirttiği gibi "öyle olaylar vardır ki dramla komik omuz omuza giderler çünkü gerçekte fert ve cemiyet iç içedir" (Sayı:7, s.217) toplum ve bireyin ayrılamayacağı romanların ise toplumun yansıması olduğu düşünüldüğünde dergide ağırlıklı olarak romanlara hümanist bakışla değinilmesi şaşırtıcı olmasa gerektir. *Adımlar* ulaşılması hedeflenen yüksek kültür seviyesine eserleriyle katkı sağlayarak geleceğe olumlu bakan duruşuna paralel bir adımla ilerlemektedir.

Dönemin yazılı eserlerinin mevcut olduğu çağa ait pek çok veriyi içerisinde barındığı düşünüldüğünde *Adımlar* dergisinin de pek çok sayısında o döneme ait kültürel, siyasi ve sosyal anekdotlar barındırdığı ifade edilebilir. Dergide o dönemde gerçekleşen fikir çatışmaları, yakın çağa ait gerçekleşmiş olayların tesiri, halkın içinden okuyucuların gönderdiği hikayeler adeta "kültür hayatının bir patolojini" yansıtmaktadır. Derginin dördüncü sayısında da ifade edilen (Sayı:4, s. 134) bu durum hemen hemen her sayıda gözlemlenebilmektedir. Örneğin halktan hikayelerin ilk altı sayıda her iki sayıda bir şekilde yayınlanması (2. ,4. Ve 6. sayılar) dikkat çekmektedir. Bu sıralamanın 8. ve 11. sayılarda ünlü yazarlardan hikâyelerin yayınlanmasıyla bozulduğu görülmekle birlikte, hikâyeler dönemin toplumsal panoramasını okuyuculara aktarmaktadır. Benzer şekilde yedinci sayıda Burhan Arpat'nin kaleme aldığı "Harpsunu Alman Edebiyatında Bir Sulh Muharriri" başlıklı yazıda Almanya'da Nasyonal sosyalist partinin hükümete seçilmesiyle birlikte fikir ve edebiyat eserlerine yönelik yapılan kıyım dönemin siyasal konjonktürüne dair ipuçlarını barındırır. Arpat dönemi şu sözlerle özetler:" Avrupa ve Almanya'nın üzerine bütün dehşetiyle çöken bu kahverengi kabus pek tabidir ki işe başlar başlamaz, fikir ve edebiyat mahsullerini de kendi görüşüne uygun hale sokmayı ihmal etmedi... Yarasaların ışıktan ve güneşten korkması ne kadar tabii ise, hür fikirden ve hakikatten korkan her istibdat gibi nasyonal sosyalizm idarecileri de, cihan edebiyatının ve modern Alman edebiyatının en güzel eserlerini meydanlara yığdılar ve 10 Mayıs 1933 tarihinde küllerini havaya savurdular (Sayı:7, s. 224) Benzer şekilde Sovyet romanı üzerinden tahliller yapan Zaimoğlu "ilk Sovyet romanlarında şeklin muhteva yetişemediğini" fakat bunun Aleksey Tolstoy'da, Solohof'ta, Erenburg'da ve Fadaye'f'te en olgun çağına girdiğini belirtmektedir (Sayı:7, s. 236).

Dönemin kültürel koşullarından derin izler taşıyan *Adımlar*, gerek şiirlerle (Çiloğlan (Sayı:4, s. 127), Güle ve Bülbüle Dair (sayı:10), gerekse dönemin koşullarına uygun kaleme alınan eleştirel yazılarla (Harp ve Fiyat Siyaseti adlı broşüre dair (sayı:11), Irk Psikolojisi tenkidine Cevap (Sayı:4, s. 128) toplumsal gelgitler ve polemiklere dair izler taşımaktadır. Örneğin dördüncü sayıda yer alan Irk psikolojisi tenkidine cevap adlı yazıda Bekir Sıtkı Kunt öğrencisi olduğu Ordinaryus Profesör M. Şekip Tunç'a ırk üstünlüğüne dair kendisine

Sanat Cemiyet İcindir Kavramı Ekseninde Toplumcu Gerçekçilik Örneği Olarak Adımlar Dergisi

yönelttiği ithamlarını cevaplayarak neden Irk Psikolojisi kitabını kaleme aldığını açıklamaktadır. Kunt tüm gayesinin “tarihin gidişini objektif suretle tahlil etmek ve buradan neticelere varmak” olarak belirtmekle birlikte “memleketimizde yabancı malı olan ırk üstünlüğü yaygaraları bulunmasaydı Irk Psikolojisini çıkarmak aklımdan geçmezdi “diyerek bu kitabın ırk üstünlüğünü savunmadığını, aksine sadece bu alanda ders notlarının derlenmesiyle oluşturulmuş bir başvuru kaynağı olduğunu ifade etmektedir.

Boran’ın kaleme aldığı yayınlar alanındaki eser değerlendirmelerinde ise şiirler üzerinden dünya şiiri ile kıyaslandığında ülkemizdeki şiirin aldığı istikameti irdelemekte ve buradan yola çıkarak dünya şiirinin 40’lı yıllardaki konumuyla ilgili çıkarımlar yapılmaktadır. Boran dördüncü sayıda Ömer Faruk Toprak’ın “İnsanlar” adlı şiiri ve A. Kadir’in “Tebliğ” adlı şiirlerinden yola çıkarak (Sayı:4, ss. 138-139) dünya şiirinde başlıca iki istikamet olduğunu dile getirmektedir. Bu istikametlerden ilki “çökmekte olan, zamanını yaşamış bir devrin sıkıntısını, bedbinliğini ifade eden, mazi hasreti çeken, bugünün realitesinden kaçan şiir”dir. Boran “bu tarzda yazarların ve bu çeşit şiirlerden hoşlananların şiiri, hayattan ve gerçeğin zorluklarından bir kaçınma vasıtası olarak kullandığını ifade etmekte ve bu çeşit şiirin bozguna uğramış bir ruh halinin eseri olduğunu” belirtmektedir. Boran’a göre şiirin aldığı diğer istikametse çökmekte olan bir devrin şartları içinde yeni ve ileri olan cereyanları, geleceği hazırlayan 40’lı yılları duymak, hayatla halkla teması kesmeden 40’lı yılların zorluklarından yılmadan şiiri 40’lı yılların sıkıntılarını meselelerini, ümitlerini gayretlerini ifade etmek için kullanmak yoludur. Boran birinci çeşit şiirin ölmeye mahkûmken diğerinin hakiki şiir olduğunu muhtelif memleketlerde bu devrin büyük şairlerinin bu gruptan olduğunu belirtmektedir (Sayı:4, s. 139) *Adımlarda* sıklıkla kültürel alandaki eserlerin çözümlenmeye çalışıldığı görülmekle birlikte şiir çözümlenmelerindenense roman çözümlenmelerine yer verilmesi dikkat çekmektedir.

Halk hayatına karışmanın artık zaruri olduğunu vurgulayan, geçmişten bugüne bakarak ilerlemenin mümkün olduğunu, bunun ise Garp medeniyeti ve kendi medeniyetimizin harmanlanmasıyla mümkün olduğunu savunan *Adımlar* dergisi, benzer şekilde Batılı yazarların yazılarına da kapılarını aralamıştır. Walt Witman’ın kaleme aldığı “Açık Yolun Türküsü” adlı şiirde “Genişliklerden derin nefesler çekiyorum. Doğuyla Batı benimdir, şimale cenup benimdir.” dizeleriyle bu harmanlanış açıklıkla görülmektedir. Witman’ın şiirini derginin neşriyat müdürü Boran şu dizlerle betimler: “Witman’ın şiirlerinde hâkim surette hayatta olmanın şevki ve sevinci vardır. Tabiatı bütün halleriyle sever; şiir yazmak için ‘yüksek mevzu’ aramaz, patates ve havuçlarda da güzellik vardır. Fakat Witman bu küçük şeyleri küçük şeyler olarak ele almaz onları daha geniş bir muhteva içinde kâinatı kucaklayan bir tabiat sevgisi içinde işler” (Sayı:1, s. 9). Derginin halk teminin önemini vurgulaması, Witman’ın şiirlerinde sıradan küçük şeylerin tüm açıklığıyla dile getirildiği dizelerle okuyuculara sunulmaktadır.

Dergide geleneksel ve modernin (yerel ve küreselin) harmanlanması dikkat çekmektedir. Eserlerde Beşbirlik, Toprak konusu gibi yerel unsurlar içeren hikayelerin yanı sıra Steinbeck, Aragon, Eliot, Ezra Pond, Morgan, Malraux ve List gibi yazarların eserleri Fransız, Rus, Alman, İngiliz edebiyatından kesitlerle ele alınmakta ve bu ikili karşıtlıklar kendi özüne yabancılaşmadan Batı kültüründen faydalanmak gayesiyle harmanlanmaktadır. Dergide “yerel evrensel”, “eski hümanizma yeni hümanizma”, “sanat sanat içindir, sanat toplum içindir” şeklinde ikili karşıtlıklara sıklıkla rastlanmaktadır.

Sonuç

Sanat eserleri ve edebi eserler üzerinden toplumsal devinimlerin gözlemlenebileceği düşünüldüğünde *Adımlar* dergisinin yayınlandığı dönemden izler barındırdığı ve o dönemde pek çok yazar ve şaire ilham olduğu ifade edilebilir. Yoksulluk, köy, siyaset, ekonomi, kentleşme, kültür, sanat, savaş, ırkçılık, hümanizm, edebiyat gibi pek çok alanda eserler yayımlayan *Adımlar*'ın yayınlandığı ilk günden on ikinci sayısının yayınlandığı son güne kadar amaçlarından taviz vermediği, istikrarlı bir çizgide ilerlediği çıkarımı yapılabilir.

Milli inkılap değerlerinden (halkçılık) taviz vermemek, halk temine önem vermek ve aynı zamanda Osmanlı kültürüne karşı konumlanarak Garbı hedef almak gayesiyle yola çıkan *Adımlar*, hümanizma-dünya hemşeriliği anlayışını tanıtarak, bu alanda anketler düzenleyerek dönemine oldukça katkı sağlamıştır. İnsanı temel alan yazılar kaleme alarak “yalnız milletin değil bütün insanlık için kültür hazinesine geçecek kültür ve sanat eserlerinin kaynaklığını” yapma misyonunu sürdüren dergi, yarınlar kavramını “bütün vatandaşların her türlü nizam içinde dünyanın ileri gidişine ayak uydurmuş tekniği ve kültürü yüksek bir millet olmak” dizeleriyle ifade ederek yarınlar için umudunu yazılarında sıklıkla yinelemektedir. Bu umudunun bir gereği olarak halkı aydınlatmak, halk kültürüne dair eserlere yer vermek, halk divanı, halk şiiri ve halk dilini kısaca halk temine gereken önemin verilmesi konusunu yazılarında sıklıkla işlemektedir. Fakat aynı zamanda yereli yüceltmekle birlikte küreseli de önemsendiği görülmektedir. Batıyı hedef edinirken kendi kültüründen uzaklaşmadan her ikisini harmanlayarak ve insanı merkeze alarak dünya hemşeriliğini benimseyen, halkçı, hümanist bir söylemle yazıların kaleme alındığı görülmektedir.

Yazılarında sıklıkla öykülere sıradan toplumun karşılaştığı günlük olaylara rastlanmakla birlikte, sosyolojik analizleri yapılarak yeni çıkan ya da çıkmış olan edebi eserlere dair eleştirilere de yer verilerek topluma yol gösterilmektedir. Dergide kaleme alınan yazılarla topluma mesaj verdiği görülen derginin toplumsal sorunlara eşitsizliklere ışık tuttuğu görülmektedir. *Adımlar* dergisinin her sayısında dünya hemşeriliğinin öncelendiğini gözlemlemek, halka dair içerikler bulmak, eşitliğin önemsendiğine ve hümanizmadan esinlendiğine rastlamak mümkündür. Dergide Batı edebiyatına dair içeriklerden Fransız, Amerikan ve Alman edebiyatına özgü içeriklerin yer aldığı görülmektedir. Bu içeriklerden Alman edebiyatına dair içeriklerin azlığı derginin faşizm karşıtı konumlanışına özgü bir

Sanat Cemiyet İcindir Kavramı Ekseninde Toplumcu Gerçekçilik Örneği Olarak Adımlar Dergisi durum olarak yorumlanabilir. Benzer şekilde derginin yazarlarının Amerika'da doktoralarını tamamlamış olmaları Amerikan edebiyatına ve realizme karşı olumlu bakışının kaynağı olarak görülebilir. Derginin toplumcu gerçekçi yazarların kaleme aldığı yazılara ağırlık veriş, halka özgü hayatın içinden içeriklerin kaleme alınışı, toplumu daha iyiye yaklaştırmaya özgü geleceğe dair olumlu bakışı dikkat çekicidir. Dergide Batının kültür sanat eserlerinin kabul edilmesi, bu eserlerden yararlanılması, fakat aynı zamanda halk teminden uzaklaşılması gerektiğine dair toplumcu gerçekçi bakışla ele alınan eserlerin kaleme alınışı her sayıda gözlemlenmektedir.

Derginin genel seyrinde romana ağırlık verildiği görülmekle birlikte, önemli eserlerin tercümelelerinin yayınlandığı görülmektedir. Dergide Batı kültüründen sıklıkla faydalandığı gibi Beşibirlik, Topal Osman gibi halkın içinden karakterlerin rol oynadığı hikayelerle halk teminden uzaklaşmamaya çalışılır. Derginin neşiyat müdürünün aynı zamanda DTCF'de bir akademisyen oluşu dergide akademisyenlerin yazılarına sıklıkla yer verilmesini sağladığı görülmektedir. Dergi akademisyenlere kucak açtığı gibi halkı da unutmaz Okuyucu köşelerinde halk mektuplarına yer vererek halk arasında yazarların kaleme aldığı hikayeleri yayınlamaya çalışır. Derginin pek çok sayısında ifade edildiği gibi gelecek halkçılıktadır, sanat anlayışı toplumcu olmalıdır. Son sayıda bu durumu Boran'ın Kalp Fikir gerçek fikir yazısıyla özetlediği görülmektedir.

Doğu ve Batı sentezini başarılı bir şekilde harmanlayan dergi aynı zamanda ırkçılık ve savaş gibi dönemin tartışma uyandıran başlıklarına eleştirel bir üslupla değinmektedir. 1940'lı yılların Führer Hitler, Mussolini gibi liderlerin hakimiyet sürdürdüğü savaş tehdidinin olduğu yıllar oluşu, derginin faşizm karşıtı söylemleriyle karşıt duruş sergilemesi önem arz etmektedir. Dönemin basınının yaklaşımına bakıldığında medyada kaleme alınan yazıların Alman yanlısı tutum gösterenler (Cumhuriyet, Tasvir-i Efkâr vb.) ve demokrasi yanlısı liberal ve realist bakış açısına göre tutum sergileyenler (Akşam, Tanin vb.) şeklinde belirli bloklara ayrıldıkları görülmektedir. Cumhuriyet gazetesi 1941 tarihli yazısında "Millî şefimiz ve Führer arasında samimi tebrikler" manşeti göz önüne alınarak Alman ve faşizm karşıtı söylemlerinden yola çıkılarak iktidar politikalarına yakın bir duruş sergilemediği çıkarımı yapılabilir (Cumhuriyet, 21 Haziran 1941).

Dergi aynı zamanda fikirlerinde tutarsızlıklar olan yazarların eserlerini de tenkit etmekten geri kalmamakta, kendi yayın sürecinde gösterdiği tutarlılığı diğer yazarların kaleme aldığı yazılardan da beklemektedir. Dergi Fransız, Amerikan, Rus, İngiliz romanlarının tarihsel seyrinin tahlilini eserler üzerinden ırkçılık aleyhinde, savaş karşıtı, hümanizmayı benimseyen eşitlikçi bir söylem geliştirerek yapmaktadır. Özellikle savaşın toplumsal hayatı nasıl etkilediği ve bu etkinin ise edebi eserlere nasıl yansıdığı gibi sosyolojik içerikleri dergide bulmak mümkündür.

Anadolu'dan kopmadan insanı merkeze alarak toplumu eğitmek gayesiyle başlayan bu çabanın son sayılarda giderek halkı kültürle buluşturmaya sanata toplumdan kopmadan yaklaştırmaya ve dönemin ekonomik kaygılarına, halkçılığın önemine değinen yazılara doğru evrilmekte olduğu görülmektedir. Toplumun acılarını, dertlerini ve sıkıntılarını odaklanarak anlatmaya çalışma gayesi benzer bir şekilde sanat ve sanatçıyı buluşturmaya yönelik içerikleri sanatçıyı halka form veren bir ruh mühendisi olarak gördüğü çıkarımı yapmamızı sağlamaktadır. Bu sebeple Adımlar dergisinin Toplumcu gerçekçi bir perspektiften yola çıkan, halkı temel alarak "Sanat toplum içindir" görüşünü benimseyen bir dergi olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Dergide modernleşme, ileri atılış, teknik ve kültürde yüksek millet olmanın temel gaye olarak benimsenmekte olduğu görülmektedir. Bu durumun halk özünden uzaklaşmadan, Batının kültüründen faydalanarak ve düalizmden kaçınarak sağlanacağı benimsenmektedir. Küresel ve yerelin bir arada harmanlanması teması, köyün ve kentleşmenin önemi temaları ve yarına karşı iyimser duruş teması, halk teminin önemi, tekniği kültürü yüksek millet olmak toplum için sanat gibi temalar dikkat çekmektedir. Sonuç olarak *Adımlar'*ın sanat anlayışı, kültür, hümanizm-dünya hemşeriliği anlayışıyla topluma katkılar sağlamayı amaçlayan bir toplumcu gerçekçiliği benimseyen bir dergi olduğu söylenebilir. Dergi, Doğu ve Batının sentezini yazıları aracılığıyla halkı aydınlatma gayesiyle, eşitlikçi bir tutumla sunarak, gerek sanat gerek kültür alanında toplumcu gerçekçiliği benimseyen eserler vererek, toplumcu sanatı adım adım işleyen halkçı hümanist bir dergi olma işlevini sürdürmüştür.

Kaynakça

- Adımlar. (1943). Sayı 1. (Mayıs) Ankara : Recep Ulusoglu Basımevi.
Adımlar. (1943). Sayı 2. (Haziran)Ankara :Alaeddin Kral Basımevi.
Adımlar. (1943). Sayı 3. (Temmuz)Ankara :Alaeddin Kral Basımevi.
Adımlar. (1943). Sayı 4. (Agustos)Ankara: Alaeddin Kral Basımevi.
Adımlar. (1943). Sayı 5. (Eylül) Ankara: Alaeddin Kral Basımevi.
Adımlar. (1943). Sayı 6. (I. Tesrin) Ankara: Alaeddin Kral Basımevi.
Adımlar. (1943). Sayı 7. (II. Tesrin)Ankara: Alaeddin Kral Basımevi.
Adımlar. (1943). Sayı 8. (I.Kanun) Ankara: Alaeddin Kral Basımevi.
Adımlar. (1944). Sayı 9. (II. Kanun) Ankara: Alaeddin Kral Basımevi.
Adımlar. (1944). Sayı 10. (Subat) Ankara: Alaeddin Kral Basımevi.
Adımlar. (1944). Sayı 11. (Mart) Ankara: Alaeddin Kral Basımevi.
Adımlar. (1944). Sayı 12. (Nisan) Ankara: Alaeddin Kral Basımevi.
Akarçay, P. ; Ak, G. (2018). 1940'lı Yıllarda Türkiye'de Entelejansiya, Basın ve Siyaset İlişkisi Üzerine. R&S- Research Studies Anatolia Journal. 1(2),126-141.

- Sanat Cemiyet İcindir Kavramı Ekseninde Toplumcu Gerçekçilik Örneği Olarak Adımlar Dergisi
- Akpolat, Y. (2010). Erken Cumhuriyet Döneminde Türk Devrimini Anlamlandırma ya da Devrime İdeoloji Bulma Cabaları. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(44),103-148. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/451951>
- Alabora, M. A. (2004). "Tiyatro Üzerinden Türkiye Modernleşmesi". (Yüksek lisans tezi). Yıldız Teknik Üniversitesi sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Akın,B. (2018). "Kültürel bellek ve Müzik". *Konservatuvar Dergisi*. (13). 101-117.
- Aksoy, M; Elmas, H. (2020). "Toplumlara Devrimi Anlatmada Resim Sanatının Yeri: Meksika Rusya Türkiye Örnekleri". *İdil*,67,395-413.
- Akşam. (1941). Ekmeğin Karne usulile dağıtılması". 21 Kanunevvel. s. 1. <https://www.gastearsivi.com/gazete/aksam/1941-12-21/1>
- Andı,F.(2006)."Türk Edebiyatında Roman Cumhuriyet Devri". *TALID*.(8). 165-202.
- Armaoğlu, F. (2005). *20. Yüzyıl Siyasi Tarihi Cilt I-II 1914-1995*. 15 bs. İstanbul: Alkım Yayınevi.
- Atatürk Ansiklopedisi. (2024). Cumhuriyet. 1 Eylül. <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/cumhuriyet-gazetesi/>
- Aydoğdu, Y. (2021). "Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatında Toplumcu Gerçekçi Şiirin Serüveni". *International Turkish Journal Of Academic Studies*. (2)2. 30-52.
- Aysal, N. (2005). "Anadolu'da Aydınlanma Hareketinin Doğuşu: Köy Enstitüleri". *Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*. 9(35), 267-282.
- Aytaç, Ç. (2019). "Sabahattin Ali'nin ve Cengiz Aytmatov'un Romanlarında Toplumcu Gerçekçilik". *Uluslararası Sosyal ve Beşeri Araştırmalar Dergisi*. 6(36),1030-1040.
- Balkanlı, N. (2010). "Cumhuriyet Döneminde Milliyetçi Düşüncede Dini Dönüşümler: Ziya Gökalp Erol Güngör Ekseninde Bir İnceleme", (Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Balkır, S. (2008). "Sanat, Sanatçı ve Bir Meta Nesnesi Olarak Sanat Eseri". *Journal Of Art*. 3(1),31-44.
- Batmaz, Ş. ; Sakin, S. (2013). *Türkiye Cumhuriyeti Tarihi*. 1. Bs. Kayseri: Not Yayınevi.
- Baysal, A. M. (2021). "D grubunun Türk Resim Sanatında Özgünlük Açısından Önemi". *Ankara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Dergisi*. (3)1. 29-46.
- Bilici,K. (2020). "Erken Cumhuriyet Dönemi Roman Yazınına İlişkin Teorik Bir İnceleme". *Journal Of Atatürk*,183-198.
- Bilgen,U. S.; Pulat, A. (2020). Refik Erduran Yemenimin Uçları Tiyatrosunda Toplumcu Gerçekçi Unsurlar. *Turkish Studies*.15(5),2413-2425.
- Bozkurt, B. (2011). "Türkiye'de Milli Şef Dönemi CHP Politikalarının Eğitim Sistemine Etkileri Üzerine Bir Değerlendirme". *Belgi*.2(2), 184-204.
- Bölükbaşı, M. (2024). "Hangi Harp? Adımlar Dergisinde Otarsı, Hümanizm ve Irkçılık Tartışmaları(Mayıs 1943-Nisan 1944)". *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 1-27
- Cıkla, S. "1940'lı Yıllarda Düzenlenen Sanat Yarışmaları ve İnönü Sanat Armağanları". *İlmi Araştırmalar*. (23),29-46.
- Çelik, Y. (2010). "1940 Kuşağı Toplumcu Şairleri ve Halk Şiiri". *Milli Folklor*. (22)87, 78-83.

- Celik, S. D.Y. (2014). "Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun Ankara Romanı Bağlamında Kemalist İdeoloji ve Türkiye Cumhuriyeti'nin Başkent İnşası". *Ankara Araştırmaları Dergisi*.2(1),93-107.
- Cetin, Y; Avcı, M.A. (2011). "Çağdaşlaşma Surecinde Sanayi Nefise Mektebinin Kuruluşu ve Asker Ressamların Okuldaki Eğitim Faaliyetleri üzerine bir Değerlendirme". *Art Vision*. 51-66.
- Cumhuriyet. (1941a). "Askerlik Kanununda Yapılacak tadilat", 4 Ocak, s.1. <https://www.gastearsivi.com/gazete/cumhuriyet/1941-01-04/1>
- Cumhuriyet (1941b). "İhtiyactan fazla hububata hükümet el koyuyor", 16 Şubat, s. 1. <https://www.gastearsivi.com/gazete/cumhuriyet/1941-02-16/1>
- Cumhuriyet (1941c). "Milli Şefimiz ve Führer arasında Tebrikler", 21 Haziran 1941, s.1. <https://www.gastearsivi.com/gazete/cumhuriyet/1941-06-21/1>
- Cumhuriyet.(1942). "Ekmek İçin Memurlara ve halka ayrı karneler dağıtılacak". 17 Birinci Teşrin , s. 1. <https://www.gastearsivi.com/gazete/cumhuriyet/1942-10-17/1>
- Cumhuriyet. (1946). "Bakanlık Emrine Alınan Doçentler". 4 Mayıs. s. 1. <https://egazete.cumhuriyet.com.tr/oku/192/1946-05-04/0>
- Çakı,C. (2018). "Adolf Hitler'in Kült Lider İnşasında Kullanılan Propaganda Posterlerinin Göstergibilimsel Analizi". *Abant Kültürel Araştırmalar Dergisi*. 3(6), 24-38.
- Çetik, M. (2008). *Üniversitede Cadı Avı 1948 DTCF Tasfiyesi ve P.N. Boratao'nun Müdafası*. 1 bs. Ankara:Dipnot Yay.
- Demir, E. (2021). "Çalığı romanı: Cumhuriyet Dönemi Öğretmen Kadın Kimliğinin İnşasının Toplumsal Cinsiyet Normları Bağlamında Yorumlanması". *Sinop Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*,5(2),317-340.
- Doğan, M. C. (2016). 1930'lu ve 1940'lı Yıllarda Dergicilik ve Hareket Dergisinin Konumu. *Nurettin Topcu Bize Ne Söyler?* Ankara: Türkiye Yazarlar Birliği Yay.
- Doğan, M. C. (2018). "Cumhuriyet Dönemi Edebiyat Dergileri". *Türk edebiyat Tarihi*. Cilt:4.
- Ercan, E. E. (2021). "Erken Cumhuriyet Döneminde Hümanizma Kavrayışları". *İNİF E-Dergi*.6(1),163-179.
- Ertan, M. (2018). "Toprak Mahsulleri Vergisinin Esasları ve Sonuçları: Toprak Mahsulleri Vergisi II. Aşar Mıydı?". *Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 14(2), 239-255.
- Eşen, A.C. (2015). *Resim Sanatı Tarihinde Devrimler ve Karşı Devrimler*. 1. bs. İstanbul: Kaynak Yayınları.
- Eliri,İ. (2013). "Sanat Eseri ve Ona Yüklenen Mana Sorunsalı". *Akdeniz Sanat*. 6(12),64-73.
- Findley, V. C. (2017). *Modern Türkiye Tarihi* (G. Ayas, Çev.). 6 bs. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Gazi, M. A.; Çakı,Ç; Gülada,M.O; Çakı,G. (2020). "Çin Halk Cumhuriyeti Kültür Devrimi Sürecinde Okuma Alışkanlığının Propaganda Posterlerinde Sunumu". *Türk Kütüphaneciliği*.34(3),406-431.
- Geçgel, H. (2008). "Arif Damar'ın Sanat Anlayışına Genel Bakış". *Çanakkale Araştırmaları Türk Yıllığı*,91-108.
- Girgin, A. (2009). *Türkiye'de Yerel Basın*. İstanbul:Der Yayınları.
- Gombrich,E. H. (2022). *Sanatın Öyküsü*. İstanbul:Remzi Kitabevi
- Gökalp, Z. (2009). "İlme Doğru". *Küçük Mecmua I*.(Çev. F. Şahin). Antalya:Yeniden Anadolu ve Rumeli Mudafaa-i Hukuk Yayınları

- Sanat Cemiyet İcindir Kavramı Ekseninde Toplumcu Gerçekçilik Örneği Olarak Adımlar Dergisi
- Gönenc, G. (2011). *Karanlık Zamanların Şarkısı Üniversitede 40'lı 50'li Yıllar*. 1. bs. Ankara:Yeni Umut Yay.
- Gönülal, Y. Ö. (2011). "Dil-Toplum İlişkisi Açısından Türkiye'de 1940 Sonrası Dil Tartışmaları Üzerine Bir Değerlendirme". *Turkish Studies*, 6(1),1155-1166.
- Kacıroğlu, M. (2016). "Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatında 1923-1940 Toplumcu Gerçekçi Edebiyat Tartışmaları". *ETÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. (1)2,27-71.
- Kahraman, H.B. (2000). *Türk Şiiri Modernizm Şiir*. 1 bs. İstanbul:Büke Yayınları.
- Kasapoğlu, A. (2011). "Bir Halk Sosyolojisi Örneği Olarak Adımlar Dergisinin Semiyotik İncelenmesi". *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*. 14(1), 134-191. https://dergipark.org.tr/tr/pub/sosars/issue/11401/136128#article_cite
- Kayran, M. ; Metintaş, M. Y. (2018). "1945 Çiftçi Topraklandırma Kanunu ve Uygulaması". *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*. 10(19), 647-666.
- Keser, N. (2006). *Tek Parti Döneminde Türk Resim Sanatının İdeolojik Üretimi, (Doktora Tezi)*. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Koçak, C. (2013). "Siyasal Tarih 1923-1950", Türkiye Tarihi 4 Çağdaş Türkiye Tarihi 1908- 1980. (Haz. S. Akşin). 12 bs. İstanbul: Cem Yayınevi.
- Korkmaz, S. B. (2014). "Türkiye'de Tek Parti İktidarı (1931-1946) ve Basın: Yücel Dergisi (1935-1956) Örneği". (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Lüleci, İ. (2023). "İsmet İnönü'nün Cumhurbaşkanlığı Seçimleri". *Akademik Bakış*. 16(32), 173-185.
- Moran, B. (2002). *Edebiyat Kuramları ve Eleştiri*. 7. Bs. İstanbul:İletişim Yayınları.
- Milli Koruma Kanunu. (1940). MKK 1-6 Fasıl, 26 Ocak, ss. 167-175. https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc021/kanuntbmmc021/kanuntbmmc02103780.pdf
- Oral, F. (1968). *Türk Basın Tarihi 1919-1965 Cilt II*. Ankara:Oral Yayınları.
- Ortaş, İ. (2005). "Ülkemizin Kaçırıldığı En Büyük Eğitim Projesi: Köy Enstitüleri". *Pivolka*. 4(17),3-5.
- Özbolat, A. (2012). "Bir Ulus Yaratmak: Erken Dönem Cumhuriyet Romanında Din Adamının Temsili". *International Periodical for The Languages. Literature and Turkish or Turkic*. 7(4), 2473-2483. DOI:<http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.3983>
- Read, H. (2018). *Sanat ve Toplum*. (Çev.E. Kök). İstanbul:Hayalperest Kitap.
- Soysaldı, A. (2018). "Kültür Sanat ve Beşeriyet İlişkisi". *Sanat ve Tasarım Dergisi*,305-315.
- Şanlıer, A. C. (2011) "Müzik Politikaları ve Modernleşme Bağlamında Cumhuriyet döneminde Türk Sanat Müziği Alanında Başlıca Gelişmeler". (Yüksek Lisans Tezi). Afyon Kocatepe üniversitesi, Afyonkarahisar.
- Schelling, F.W.C. (2020). "Sanat Felsefesi". 2 bs. Ankara:Doğu Batı.
- Şentürk, A. (2005). "1931 Matbuat Kanunundaki Değişiklikler Üzerine Kronolojik Bir Değerlendirme: Basın Hürriyeti bağlamında Meclis Tartışmaları ve Basındaki Yankılar". 30(1), 199-230.
- Şeren, M. (2008). "Köye Öğretmen Yetiştirme Yönüyle Köy Enstitüleri". *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 28(1),203-226.
- Tan. (1941), "Ekmek karneleri yakında dağıtılacak". 21 İlkanun, s. 1.
- TDK Sözlük.(2024). "Sanat" <https://sozluk.gov.tr/sanat>

- Temel, T. (2015). "Modernleşme süreci Türk Tiyatrosunda İdeal Bireyin Temsili". (Doktora Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- Tiken,S. (2022). "1940'lı Yılların Türkiye'sinde Batı edebiyatına Adımlar". *Litera:Dil Edebiyat ve Kültür Araştırmaları Dergisi*. 32(1),435-455.
- Tunaya, T. Z. (2016). *Türkiye'nin Siyasi Hayatında Batılılaşma Hareketleri*. 3. bs. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Tunç, A. Z. (2009). "Köy Enstitülerinde Sanat Eğitimi Döneminin Yöneticilerinin Sanata Yaklaşımları". *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*.26,30-34.
- Ulus. (1941). " Ekmek İşinde Karne tatbik edilecek". 20 İlkkanun, s. 1. <https://www.gastearsivi.com/gazete/ulus/1941-12-20/1>
- Ülger,E. (2013). "Platon'un Sanat Kuramının Düşünsel Evrimi". *Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi*.(16).15-28
- Ülken, Hilmi Ziya (2019). *Türkiye'de Çağdaş Düşünce Tarihi*. 15. bs. İstanbul: Ülken Yayınları.
- Vatan. (1941). "Hükümet buğday, arpa ve çavdara el koydu" 8 Ağustos, s. 1. <https://www.gastearsivi.com/gazete/vatan/1941-08-08/1>
- Varlık Vergisi Kanunu. (1942). Varlık Vergisi Kanunu, 11 Teşrinisani. ss. 1-4. <https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR KARARLAR/kanuntbmmc024/kanuntbmmc024/kanuntbmmc02404305.pdf>
- Yalçın, O. (2012). "Varlık Vergisi Kanunu ve Uygulaması". *Avrasya İncelemeleri Dergisi*. 1(1), 313-354.
- Yerli, K (2017). "Renaissance English Theatre as a Political Propaganda Instrument of The English Monarchy",*Curr Res Soc Sci*,76-85.
- Yetişken,H. (2012). Aristoteles'te Sanatın Niteliği ve İşlevi. *Kayıt*. (19),27-35.
- Yılmaz,E. (2023). "Tarihe Rücu: Türkiye'nin Erken Cumhuriyet döneminde Sanat Kanonu", *MSGSÜ Sosyal Bilimler Dergisi*. 28, 20-37.
- Yurdal, İ. (2022). "Kültür Otarsisi Kavramı Üzerinden Adımlar Dergisinde Yürütülen Faşizm Tartışmaları". *Eğitim Bilim Toplum Dergisi*. 20(79), 38-63.

Ek 1- ADIMLAR DERGİSİNİN İÇERİĞİ

ADIMLAR

Aylık Fikir ve Kültür Dergisi

Yıl:1, Sayı:1, Mayıs 1943

[imzasız],"Adımlar", s.1-5.

Niyazi Ağırnaslı, "Millet sevgisi", s.6-8.

Walt Witman,"Açık Yolun Türküsü",s.9-10.

Nerin Menemencioğlu, "Bu Harp Yıllarında Fransız Şiiri",s.11-16.

Behice Sadık Boran, "İlim ve Cemiyet", s.17-19.

Lika Amar, "Musiki ve Cemiyet", s. 20-22.

Muzaffer Şerif Başoğlu, "İnsan ve İçtimai Nizam", s. 23-26.

Bekir Sıtkı Kunt, "Beşibirlik", s. 27-29.

Sanat Cemiyet İçindir Kavramı Ekseninde Toplumcu Gerçekçilik rneği Olarak Adımlar Dergisi

Ayın içinden

[İmzasız], Ankara Üniversitesi, s. 31.

[İmzasız], Hayranlığın Kötüsü, s. 31.

Yayınlar

[B.S. Boran], "Sosyoloji Dergisi", İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Semineri, s. 32-33.

[B.S.Boran], Sabahattin Ali, "Yeni Dünya", Remzi kitabevi,1943, s. 33-34

[B.S.Boran], Rifat İlgaz, "Yarenlik Şiirler", A. A. Neşriyatı,1943, s. 35-36.

Yıl:1, Sayı:2, Haziran 1943

Behice Sadık Boran, "Sanat sanat içindir Sanat Cemiyet İçindir Dolambacı", s. 37-42.

Prof. Jean Camborde,"Bugünün Fransız Romanı", s. 43-48.

Prof. Humphreys, "Ankara Üniversitesinde Bir Konferans", s. 49-52.

Prof. Hilmi Ziya," Yeni Bilgi Teorisinde Kanun Fikri", s. 53-57.

Liko Amar, "Musiki ve Cemiyet", s.58-61.

Yunus Kazım Köni,"Adımlar'ın Hümanizma Anketi", s. 62-63

Hikaye

Bekir Sıtkı Kunt, "Eski Arkadaş", s. 64-66.

Niyazi Ağırnaslı,"Sıtma Nöbeti", s. 67-70.

Ayın içinden

[imzasız],"Ankara'da Temsil Bayramı", s.71-73.

[İmzasız],"Hüseyin Rahmi Günü", s. 73-74.

Yayınlar

[Muzaffer Şenyürek], Muzaffer Şerif Başoğlu, "İrk Psikolojisi", Üniversite Kitabevi, İstanbul,1943, s.74-76.

[B. S. Boran], Saffet Korkut, "İrlanda milli tiyatrosunu kuranlar ve dramlarından numuneler", Ankara, 1943, s.76-77.

[Ziya Eğlar], F. C. Cole'dan eviren Mediha Berkes, "Uzun Yol", Yurt ve Dünya Yayınları,Ankara,1943", s.77-79.

Yıl:1,Sayı:3, Temmuz 1943

Muzaffer Şerif Başoğlu, "Garp Hayranlığı ve Kültür Otarşisi", s.81-83.

Prof. O. Lacombe, "Adımlar'ın Hümanizma Anketi", s. 84-87.

Nurullah Ataç," Adımlar'ın Hümanizma Anketi" . s.87-88.

Orhan Burian," Adımlar'ın Hümanizma Anketi", s. 88-89.

Nermin Menemencioğlu, "Büyük bir Amerikan Romancısı Steinbeck", s. 90-93.

John Steinbeck, "Gazap Üzümlerinden", s. 94-97.

Reşat Enis, "Toprak Kokusundan", s. 97-100.

Bekir Sıtkı Kunt, "Küfeci Çocuk", s. 101-103.,

Ayın içinden

[İmzasız], İmtihan mevsimi, s. 104-105.

[İmzasız], Temsil Bayramlarında Jül Sezar, s. 105-106.

[İmzasız], Devlet Tiyatrosunda Modern piyesler, s.106.

[İmzasız], Ahmet Haşim Töreni, s. 106,107.

Yayınlar

[B. S. Boran], J. Roth'dan çev: Bürhan Arpad, "Eyub", ABC Kitabevi Yay. İstanbul,1943., s. 107-108.

Köyün içinden

[Adımlar], "Köy Anlayışında Parçacı Görüşler", s. 109-112.

Yıl:1, Sayı:4, Ağustos 1943

Ziya Orkut, "Fransız İnkılabı İnsan ve Vatandaş Hukuku Beyannamesi",s.113-116.

Nermin Menemencioğlu, "Büyük Fransız Romancısı Andre Malraux", s.117-119.

[İmzasız],"Fikir Asaleti], s. 119.

Nurullah Ataç, "Adımlar'ın Hümanizma Anketi", s.120-121.

George Rohde, "Adımlar'ın Hümanizma Anketi", s. 121-123.

Behice Sadık Boran, "Değişme Halinde Köylerimiz ", s. 124-127.

Rıfat Ilgaz, "Çiloğlan", s.127.

Muzaffer Şerif Başoğlu, "Ordinarius Profesör M. Şekip Tunç'a", s.128-129.

E. Işık," Koç Yiğit Köroğlu", s. 130-134.

Ayın İçinden

[İmzasız], "Radyomuzun İlk ve Ortaokullar İçin terbiye imkanları", s. 135-137.

[İmzasız], "Treni Kurtaran Kahraman Çocuklar", s. 137.

Yayınlar

[Y. Çöl], Homéré de Balzac'dan çeviren:Cemil Meriç, "Altın Gözlü Kız", Üniversite Kitabevi,1943,s.137-138.

[Y. Çöl], Franz Toussaint'den çeviren: Şinasi Nahit Berker, "Yeşim", 1943,s. 138.

[B. Boran], Ömer Faruk Toprak, "İnsanlar(şiiirler)",İstanbul,1943,s. 138-139.

[Remzi Öncül], Fuat Baymur, Gazi Terbiye Enstitüsü öğretmenlerinden, "İlkokullarda Türkçe Öğretimi",İstanbul,1943, s. 139-140.

Halil Ertekin, " Adak Ali", s. 141-144.

Yıl:1 Sayı:5, Eylül 1943

Behice Boran, "Hangi Manada Milli İlim", s. 145-148.

Sanat Cemiyet İçindir Kavramı Ekseninde Toplumcu Gerçekçilik rneği Olarak Adımlar Dergisi

Hilmi Ziya Ülken, "İlim Karşımda Tarih", s . 149-155.

Nuri Zaimoğlu, "Memleketimizde F. List Hayranlığı", 156-160.

W. Ruben, "Morgan'ın Şehvet ve cezbe Romanı", s. 161-163.

Ziya Orkut, " Hümanizma", s. 164-166.

Bekir Sıtkı Kunt, "Tabak Osman" s. 167-169.

Ayın İçinden

[İmzasız], "30 Ağustos" , s. 170.

[İmzasız], "Alfabe İnkılabı", s. 170.

[İmzasız], "Bir İrtica Olayı", s. 170-171.

Yayınlar

[Muzaffer Şerif], Hilmi Ziya Ülken, "Şeytanla Konuşmalar", Üniversite Kitabevi Yayını,1942, s.171.

[Nermin Menemencioğlu], Andre Malraux, La lutte avec L' Ange, Editions du Haut Pays, 1943, s.173.

Köyün İçinden

[İmzasız], "Köyde Beliren Kuvvetler", s.174.

[İmzasız], "Yol Derdi", s.174-175.

Yıl:1, Sayı:6, I. Teşrin 1943

Muzaffer Şerif Başoğlu, "İlimde Gelişmemizin Reel şartları", s.177-181.

Liko Amar, "Almanya'da Ekspresyonizm", s. 186-192.

Hüsnü Baki, " İleri Anlayışta Modern Şehircilik", s. 193-195.

Behice Boran, "Sanatın Sosyal Şartları ve Roman", s. 196-200.

Kemal Bilbaşar, "Pazarlık", s. 201-205.

Ayın İçinden

[İmzasız], "Ankara Üniversitemizin Yeni Fen Fakültesi", s. 206-207.

[İmzasız], "Üniversite Haftası", s. 207.

Yayınlar

[Nermin Menemencioğlu], Vercors, "le silence de la mer", Les Cahiers La silence, Londres,1943, s.207-208.

[İmzasız], Milliyetçilik ve insanîyetçilik, s.208.

Yıl:1, Sayı:7, II. Teşrin 1943

Adımlar, "Cumhuriyet İnkılabımızın Tarihi Manası", s. 209-214.

Hilmi Ziya Ülken, "Felsefi Mektup", s. 215-217.

Jean Camborde, "Bugünkü Fransız Edebiyatında İçtimai Roman", s.218-222.

Bürhan Arpad, "Harpsunu Alman edebiyatında bir sulh muharriri", s.225-228.

Nermin Menemencioğlu, "Amerikan romanında yeni istikametler" ,s. 229-231.

Hüsamettin Bozok, "Kenan Hulusi'nin Hakiki Çehresi", s.232-233.

Nuri Zaimoğlu, "Sovyetlerde Roman", s.234-236.

Behice Boran, "İngiliz Romanının Sosyal Cephesi", s. 237-240.

Hilmi Ziya Ülken, "Felsefi Mektup", s.241.

Bekir Sıtkı Kunt, "Gece Muharriri", s. 242-243.

Yayınlar

Muzaffer Şerif Başoğlu, "Fikir Hayatımızda Bir Dönme Hadisesi", s. 244-246.

[İmzasız], Frans Eemil Sillanpa, "Mukaddes Sefalet", çev: Vaahdet Gültekin, Yirminci Yüzyıl Dünya Edebiyatı Serisi, no:3, ABC Kitabevi, İstanbul, 1943, s.246.

Köyün İçinden

Nabi Dinçer, "Köyde Dini Kıymetlerin Durumu", s. 247.

Mustafa Sökmen, "Köpek Duası", s.248.

Yıl:1, Sayı:8, İlkkanun 1943

Muzaffer Başoğlu, "Hümanizma Görüşümüz", s. 249-251.

Adımlar, "Memleketimizde Hümanizma yazıları", s. 251-254.

Behice Boran, Hümanizmanın Sosyal Şartları, s. 255-259.

Ziya Baştımar, "Büyük Türk Hümanisti Tevfik Fikret", s. 260- 262.

W. Ruben, "Hümanizma ve İnsanlık", s. 263-265.

Henri Wallon, "Klasik Kültür Yalnız Birleştirici midir?", s.266-268.

Erast Glaeser, çev: Burhan Arpat, "Klasik öğretimli Lisede", s.269-271.

R. Güran, J. Steinbeck, " Kenar Mahalleden", 272-275.

Ayın İçinden

[İmzasız], "Klasiklerden tercüme", s. 276-277.

Yayınlar

Muzaffer Şerif Başoğlu, "Fikir Hayatımızda bir dönme hadisesi daha: Tahsin Banguoğlu'nun ırkçılığı bırakıp bu sahada hakikatin avukatı kesilişi ", s. 277-278.

Köyün içinden

Nebi Dinçer, "Bala köylerinde Toprağını Kaybetmiş Bir zümre beliriyor", s. 279-280.

Yıl:1, Sayı: 9, 1944

Adımlar, "1944'e girerken", s. 280.

Muzaffer Başoğlu, "Seçkin Adam Düşkünlüğü ve Faşizm", s. 281-282.

Behice Boran, "Ekonomik ve Sosyal Kanunlara Karşı gelinmez", s. 283-285.

Prof. J. Camborde, "Bugünkü Fransız Edebiyatında İçtimai Roman". s. 286-289.

Prof. W. Ruben, "Thomas Mann", s, 290-293.

Sanat Cemiyet İçindir Kavramı Ekseninde Toplumcu Gerçekçilik rneği Olarak Adımlar Dergisi
Nuri Zaimoğlu, "Devletiliğimizin Vasıfları", s.294-296.

Suat Taşer, "Aktör Rolünü Yaşar mı?", s. 297-301.

Halil Aytekin, "Orta Anadolu'da Toprak Meselesi", s.302-303.

Yayınlar

Muzaffer Şerif, "İleri Fikir Geri Fikir Münakaşası", s.305-306.

[Hüsnu Baki], Ilya Ehrenburg, "La chute de Paris-Parisin Sükutu", Moskova, 1942, s. 306-307.

[Yaşar öl], Abdülhak Şinasi Hisar, Fehim Bey ve Biz, Hilmi Kitabevi,1942, s. 307.

Köyün içinden

Halil Aytekin, "Folklor tetkikına çıkan münevverlerimiz", s. 309.

Halil Aytekin, "Buğday Fiyatının Düşmesinin Orta Anadolu Köylerinde Doğurduğu Durum", s. 310.

Yıl:1 Sayı:10, Şubat 1944

Behice Boran, "Zirai istihsalin Geriliğinin, Gelişmesinin Şartları", s. 313-317.

Münir Belen, "Türkiye iktisat tarihinin ana hatları", s. 318-322.

Suat Taşer, "Güle ve Bülbüle Dair", s.323-325.

Suat Taşer, "Şiirlerime Nasihat", s.326.

Muzaffer Şerif Başıoğlu, "Psikoloji ve Yeni Neslin Yetişmesi", s. 327-331.

Halil Aytekin, "Karadeniz Bölgesinde Toprak Meselesi", s. 332-333.

Bekir Sıtkı Tunç, "Bir Balo", s. 334-337.

Ayın İçinden

[İmzasız], "Fen Fakültesi ve Ankara Üniversitesi", s.338.

S. Tekeli, "Almanya'ya gönderilecek talebe meselesi etrafında kopan münakaşa", s. 338-341.

[İmzasız], "Devlet Konservatuvarı temsilinden: Satılmış Nişanlı", s. 341.

Yayınlar

M. S. Ercan, "Klasiklerden tercümeler Don Juan ve Dr. Faustus", s.342-344.

Yıl:1, Sayı:11, Mart 1944

Muzaffer Şerif, "Fikir Mesullüğü ve Zorba Zihniyeti", s. 345-346.

Behice Boran, "Sanatta Konu Meselesi", s. 347-350.

Liko Amar, "Değişen Sanatkar Tipi", s.351-353.

Suat Taşer," Şiirlerime Nasihat", s. 354.

Enise Apak, "Bugünün Evlenmelerine Tesir Eden Sosyal Amiller", s.355-359.

Münir Belen, "Harp ve Savaş Siyaseti Adlı Broşür Hakkında", s. 360-362.

Sabahattin Ali, "Portakal", s. 363-368.

Ayın içinden

[İmzasız], "Yer Depremi Felaketimiz", s.369.

Yayınlar

Hüsamettin Bozok, "Gelenekçiler mi Haklı?", s. 370-371.

[M. S. Ercan], J. Swift, "Güiverin Seyahatları", çev:Doçent İrfan Şahinbaş, Maarif Vekilliği Klasik Tercüme Serisi, 1943, s. 372.

[M. S. Ercan], Shakespeare, "Othello", çev:Orhan Burian, Maarif Vekilliği Klasik Tercüme Serisi, 1943, s. 372.

[Hüsamettin Bozok], E. Zola, Thérèse Raquin, çev:Sitare Sevin, Hilmi kitabevi, 1943, s. 373-374.

Köyün İçinden

Halil Aytekin, "Orta Anadolu'da Toprağını Kaybeden Köylüler", s. 365.

B. Boran, "Köyde Kooperatif", s. 366.

Yıl:1 Sayı:12, Nisan 1944

Behice Boran, "Kalp Fikir Gerçek Fikir", s. 377-378.

Yaşar Çöl, "Hüseyin Rahmi Gürpınar", s. 379-381.

Hüsamettin Bozok, "Hüseyin Rahmi'nin şahsiyetinde Mücadele Unsuru", s. 382-384.

Prof. Jean Camborde, "Modern Fransız Romancılarından Paul Nizan", s.385-390.

Henri Wallon, " Meslek Seçimi", s. 391-393.

Hüseyin Baki, "Bugünün Şehircilik Meseleleri", s. 394-397.

[İmzasız], "Jurnalılık", s. 397.

Orhan Kemal, "Uyku", s.398-403.

Yayınlar

[Nermin Menemenciğlu], Ignazio Silamene, "Fontamara", çev: Sabahattin Ali, Ankara, Akba Kitabevi, 1943, s.405-406.

[İmzasız], Odön von Horvath, Allahsız Gençlik, çev: Bürhan Arpat, Ölmez Eserler, İstanbul, 1943, s. 406-407

Köyün İçinden

Halil Aytekin, "Toprak Mahsulleri işleri sadeleştirilemez mi?", s.407-408.

